

ABONAMENTUL
 Pe un an 24 Cor.
 Pe jumătate an 12 "
 Pe 1 lună 2 "
 Nrul de Duminică pe un an 4 Cor.
 Pentru România și America 10 Cor.
 Pentru România și străinătate nrul de
 zi pe an 40 franci.

TRIBUNA

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA
 Deák Ferenc-utca nr. 20.

INSERTIUNILE se primesc la admi-
 nistrație.

Manuscripte nu se înapoiază.

Telefon pentru oraș și comitat 502

ARMISTIȚIU.

(R) Pe d'oparte, în partidele ungurești, sunt 400, pe de altă parte, în partidul naționalităților, abia 20... Și totuși Joi după amiază ministrul Apponyi l-a căutat pe Mihali, președintele partidului naționalităților, și i-a propus să încheie *armistițiu*: până după sărbători să fie adecă pace!... Stăpânirea nu vine până atunci cu proiectul de lege privitor la maghiarizarea școalelor române, în schimb deputații români să nu mai vorbească în dietă, ci să lase ca proiectul de lege privitor la plata învățătorilor de stat să fie votat, căci altfel dacă până la 1 Aprilie nu se votează și nu se sancționează, în anul acesta învățătorii maghiari ar rămânea tot cu leafa de până acum.

Mihali și întreg partidul naționalităților s'a învoit, căci toți doresc să poată pleca din Budapesta, să meargă în mijlocul poporului, să țină adunări.

Ioan Suciș și Vasile Goldiș, cari fuseseră înscrisi la cuvânt, nici n'au mai vorbit în aceia zi și după știrile ce primim, deputații noștri toți vor fi curând în mijlocul poporului...

Abea câteva zile numai s'a purtat luptă voinicească și iată, deputații români au ajuns la un rezultat: *stăpânirea ungurească a simțit puterea lor și s'a vădit îndemnat să stee de târguială.*

Va înțelege acum ori-și-cine, de ce ne-am arătat, mai săptămânile trecute, mâhnirea când nu vedeam în dietă decât 2—3 deputați români. Știam, că așa nu se poate duce o luptă, ci iată: îndată ce s'au strâns toți ș'au stat închegați numai câteva zile, se vede rodul muncii lor.

Adevărat, deocamdată n'au ajuns decât să se amâne primejdia. Tuturora ne ar fi părut mai bine, dacă la târguială se lăsau mai greu și să fi stors lui Apponyi și unele modificări în proiectul său de lege. Căci, lucru e vădit: stăpânirea este în strimtoare, cum a mai fost și anul trecut, în Iunie, cu proiectul de îndemnizare. Ș'atunci să te ții bine, când dușmanul e în strimtoare; când ajunge în larg, nu te mai crestează!

Dar, în sfârșit, bine e și așa. Lucru de căpetenie este, ca acum fiecare deputat să meargă în cercul său și să pună în mișcare poporul. Să câștige astfel putere destulă și inimă să prindă pentruca după Paști, când va veni Apponyi cu proiectul său primejdios, lupta să se pornească și cu mai mare curaj. Poate vor izbuti atunci a silii pe Apponyi să schimbe câte- ceva în planurile sale dușmănoase. În dietă, față cu stăpânirea, numai cu sila se poate ajunge la ceva. Să îndupleci cu vorba la ceva pe Apponyi, nu mai crede nimeni. S'a văzut asta din purtarea lui față de mitropolitul și episcopii noștri: frumos și cuminte au cuvântat păstorii noștri, dar unde ați mai văzut lupi înduioșându-se de glasul blând?

Așa să facă totdeauna deputații noștri: să-l pândească pe guvern și când e în strâmtoare, să nu-l lase până nu-i stoarce vre-o concesie *pentru popor*, căci pentru binele poporului sunt trimiși să lupte.

Văzând aceasta poporul, fără îndoială se va încălzi tot mai tare și se va strânge în jurul deputaților cu dragoste nețărnută. Ori-ce ar face atunci în viitor guvernul la alegeri, poporul luminat nu va mai putea fi despărțit de cei, cari cu atâta devotament luptă pentru binele neamului românesc.

Candidarea dela Lugoj. Marți va fi în Lugoj adunarea de candidare. Partidul național va fi reprezentat de mai mulți deputați, cari vor lua cuvântul. Fostul deputat dr. G. Popovici a cedat stăruințelor prietenilor și a primit să fie candidat. Alegerea se va face între 25—28 Martie. S'avem nădejde!

Emigrările în luna Ianuarie au luat proporțiuni îngrijitoare. S'au dus în America nu mai puțin decât 31.000 cetățeni ungari. În aceeași lună însă poporația fără a prezenta următoarea mișcare: nașteri 63.974, cazuri de moarte 48.104. Sporul ar fi 16.000, dar scăzând numărul emigranților, e vădit că pe fiecare lună descrește populația Ungariei.

STUDII STATISTICE.

De Eugen Brote.

Procentul de creștere al populației române din ținutul Orăștiei.

Ținutul Orăștiei se desemnează destul de pronunțat, și topograficește, de celelalte regiuni ale văii întinse murășene. Spre răsărit acest ținut este despărțit prin munți masivi și înalți de valea Sebeșului, cu care nu comunică decât prin valea Murășului. Spre meazăzi se întinde de-a curmezișul coama munților Uniedoarei; spre apus se ridică dealurile, cari despart valea Streiului de a Orăștiei. Numai spre miazănoapte terenul, tăiat în două de apele Murășului, se lărgește pe valea Geoagiului în sus până în munții apuseni. 59 comune, din care numai două nu sunt încă declarate ca românești, aflăm pe acest oval strivit între munți și dealuri. Ele sunt așezate pe valea strimță a Orăștiei, pe pârâiele cari se scurg de-a dreptul în Murăș, pe malul drept și stâng al Murășului, și pe valea Geoagiului cu ramificațiunile ei. Intinderea întreagă a ținutului este de 284,048 jugăre catastrale (164,748 ha). Poporațiunea numără la anul 1880 43,151 locuitori, din cari erau 37,795 români (87.59 perc.) Din cei 5356 neromâni (12.41 perc.) Orăștia singură găzduiește 2902 (8.38 perc.), așa că pentru întreg ținutul nu mai rămân decât 2364 locuitori, cari nu sunt români. Și acest număr relativ mic se distribuie asupra 5—6 comune. — Satele sunt mai mult mici decât mari. Afară de orașul Orăștie, numai 2 trec peste 2000 locuitori (Cugirul și Vinerea), 9 au 1—2000, 23 până la 1000, și 24 sub 500 locuitori.

La anul 1900 populațiunea a fost consemnată cu 52066 suflete, ea a sporit deci cu 8915 sau cu 20.66 perc. (1.03 perc. anual). Numărul românilor a crescut dela 37795 la 45379, adică cu 7584 sau cu 20.07 perc. (1.00 perc.). Români au sporit deci cu 59 sutimi mai puțin decât întreaga populațiune și proporția între români și alții s'a

schimbat în acești 20 ani cu 43 sutimi la sută în defavorul românilor. La 1900 românii constituiesc numai 87.16 perc. din populațiunea ținutului și alții s'au urcat dela 12.41 perc. la 12.84 perc. Schimbarea nu este mare, dar ea totuși ne desvăluiește o direcțiune de dezvoltare în rău și merită deci toată atențiunea și îngrijirea.

Cercetând după procentul de creștere a populațiunei române pe comune aflăm că 7 sate mici au scăzut în mod absolut numărul românilor: Grădiște, din fundul văii Orăștiei, mica Sereca de pe valea Orăștiei, apoi Dâncu-mic, Tămășasași, Repaș, precum și Valea-Epei, din fundul văii Geoagiului, cu Feredeu de lângă Geoagiu (dela 2184 la 1978 români, aproape 40 perc.). Mai departe se constată că cele 11 sate cari stau între Orăștie și Streiu, pe pârâul Dâncului, se găsesc în situațiuni economice foarte apăsătoare, căci sau nu sporesc pe loc, sau sporesc foarte puțin. Astfel Dâncu-mare n'a sporit anual decât cu 0.03 perc, Măgura cu 0.10 perc, Grid și Turmas cu 0.15 perc., Mărtineștii cu 0.20 perc., Ocolușul-mic și Turdaș cu 0.35 perc. Din partea aceasta a locului este numai satul Spini, și el mic, care dovedește o creștere ceva mai urcată, însă tot necurespunzătoare, de 0.55. Dar și în alte părți se ivesc depresiuni destul de considerabile în creșter. Așa Romosul sat mare, crește numai cu 0.25 perc., Romoșelul cu 0.40 perc., Măgureni cu 0.30 perc., Orăștiea-de-jos cu 0.35 perc., Șibot și Berin cu 0.40 perc. Nici Castăul în preajma Orăștiei, nu sporește decât cu o jumătate de procent. Dincolo de Murăș pe malul drept, unde condițiunile de traiu par mai avantajoase, găsim cea mai mare depresiune la Geoagiul-de-jos Joseni cu 0.05 perc., la Almașul-mare cu 0.15 perc., la Cibu cu 0.35 perc. Renghetul ajunge la o jumătate de procent.

proape jumătate, în care populațiunea română parte scade, patre crește într'un mod corăspunzător. Din celelalte 82 sate, 13 cresc cu mai mult de o jumătate și mai puțin de un procent: Spini și Bozeș (0.55 perc.), Nădăștia și Pricaz (0.65 perc.), Gelmariu (0.70 perc.), Băcăia (0.75 perc.), Bucium, Poiana și Almașul-mic (0.80 perc.), Bînținți Mermezeu—Văleni și Geoagiul-de-sus—Suseni (0.85 perc.), Porcurea (0.90 perc.)

Un procent și mai mult decât un procent cresc 19 comune: Ferecheu și Balomir (1 perc.), Ludești, Vaidei și Mada (1.15 perc.), Orăștiea-de-sus (1.20 perc.), Voia și Vinerea (1.25 perc.), Cugir (1.13 perc.), Glod (1.40 perc.), Ardeu și Tărtăria (1.45 perc.), Almașul-de-mijloc (1.50 perc.), Rischinți și Cioara (1.55 perc.), Cotești (2.20 perc.), Balșa (2.50 perc.), Teiu (2.60 perc.), Sibielul-vechiu (2.75 perc.)

În cele 25 comune, în care populațiunea română scade, sau crește mai puțin de o jumătate procent locuiau la 1880 14960 români (42.17 perc. din numărul românilor în satele românești), ceva mai puțin ca jumătate din populațiunea română. Sporul lor în 20 ani este numai 594 (3.97 perc. sau 0.19 perc. anual). În cele 13 comune, în care creșterea trece peste o jumătate de procent, însă nu ajunge un procent se aflau 6104 români (17.21 perc.); ei au sporit cu 987 (16.16 perc. sau 80 perc. anual). În cele 19 comune, în care creșterea este un procent și mai mult, locuiau 14414 români, cari au sporit cu 4351 (30.18 percente sau 1.50 perc. anual).

Este clar, că ori-ce avansare a unei comune din cele 25 ale categoriei prime în categoria a doua și a treia însemnează un pas înainte spre întărirea pozițiunei românilor în ținutul Orăștiei și în țara întreagă.

Din 24 sate mici (până la 500 locuitori) scade populațiunea în 7, sporește foarte puțin (până la un pătrar de procent) în 3, și ceva mai bine (până la o jumătate de procent) în alte 3. Numai în 11 sate mici creșterea populațiunei este mai satisfăcătoare sau bună. Din aceste numai 3 sunt

pe malul stâng al Murășului, și 8 se află pe cel drept. Pe valea Geoagiului află, precum se vede, și satele mici condițiuni mai priincioase de sporire; unele din ele (Glod, Ardeu, Almașul-mic, Teiu) sporesc chiar repede. Din 22 sate mai mari (până la 1000 locuitori) 3 sporesc foarte puțin, și 6 ceva mai bine. Din 9 sate mari (până la 2000 locuitori) 3 nu corăspund. Amândouă satele cu mai mult de 2000 locuitori sporesc bine.

Datele numărătoarelor dela anii 1733 și 1750 ne dovedesc că încă din vechime s'a pus un bun temein pentru sporiul poporațiunii române din acest ținut. In conscripțiunea dela 1733 episcopul Clian numără în aceste sate românești 3291 familii. Nu sunt înregistrate 5 sate mici, care poate s'au format numai de atunci încoaci: Grădiște și Măgureni dincoaci de Murăș. Lipsește însă și Geoagiul, atât cel de sus cât și cel de jos. La anul 1750 se numără 13995 români, dar aci lipsesc mai multe sate, cari probabil nu recunoșteau autoritatea episcopescă unită și nu s'au supus conscripțiunii. Afară de cele 5 sate mici numite mai sus lipsesc și învecinatele Ocolușul-mic, Grid, Dâncu-mare, Dancu-mic, Măgura, Spini și Repăș dincoaci de Murăș, Almășul-mic și Voia dincolo de Murăș. Geoagiul însă, unul singur, cel de jos este înregistrat cu 900 locuitori români. Luând cu baza o cifră de 16-17000 români la 1733 poporațiunea română s'ar fi îndoit într'un period de 150 ani.

Dintre satele românești, care au minorități mai considerabile, este mai ales Cugirul, unde minoritatea sporește foarte repede (dela 367 la 1123); în decurs de 20 de ani ea s'a întreit. In Cioara ea scade (dela 160 la 40). In Bințiști numărul străinilor s'a urcat dela 66 la 182; deasemeni și în Sibot dela 22 la 116. In Romos minoritatea (224) rămâne staționară. In Turdaș ea scade (de la 155 la 116). Pe malul drept al Murășului sunt numai în cele două Geoage minorități, cari în cel de sus au ajuns dela 64 la 127, și în cel de jos dela 204 la 251. In Almașul mare formațiunea unei minorități pare a nu fi cu puțință. (La anul 1880 8 neromâni, la 1890 150, la 1900, 50).

Unica comună maghiară în ținutul Orăștiei, Jeleđinți avea la anul 1880 698 locuitori, din cari 205 români. Ea a sporit cu 129 suflete. Români o cestiune de un timp foarte scurt când și Jeleđinți va intra în șirul neștirbit al satelor românești.

Orașul Orăștiea cu o poporațiune (la 1880) de 5304 suflete, între cari 2312 români, nu aparține nici unei naționalități, neformând pe atunci nici una majoritatea absolută. La 1900 poporațiunea numără 6934, a sporit deci cu 1630 suflete. Numărul românilor s'a urcat la 3619; au sporit ei singuri cu 1307 și au întrecut astfel și cifra ma-

jorității absolute. Pe viitor deci Orăștiea intră în categoria orașelor românești și ținutul devine astfel curat românesc, fără nici o comună neromânească. Rămâne numai a se preciza încât numărul de 696 militari, în majoritate români, cari au fost cuprinși în recensementul anului 1900 modifică proporția națională a poporațiunii civile din Orăștie. Dar dacă orașul nu va putea fi declarat în mod oficial astăzi încă ca românesc, are să fie declarat mâne. El va fi cu atât mai sigur românesc, și nu numai după majoritatea română română formată ci în alte privințe, cu cât conducătorii nostri din acele părți vor fi în viitor tot atât de destoinici, de harnici și de muncitori precum sunt în prezent. Deja s'a format la Orăștie un centru românesc de cultură, care respândește razele sale de lumină binefăcătoare pe văile întinse dincoaci și dincolo de Murăș, unde sunt revărsate masse mari de mânăime strivită de coastele puțin roditoare ale munților îmbulziți și de asprimea și neîndurarea stăpânilor Iacomii. Suntem încredințați că la Orăștie se va da atențiunea cuvenită și celor 25 sate românești din preajma ei, în care românii, din cauze economice fără îndoială, nu pot da înainte, și vor afla mijloacele potrivite pentru a înlătura pedicele.

Catastrofa dela Toulon.

Privitor la marea catastrofă petrecută în portul de mare dela Toulon, se dau următoarele amănunte:

Paris, 13 Martie. Când a văzut că panceralul »Iena« arde, ca să-l scufunde în apă, căpitanul vaporului »Patrie« a tras, dela depărtare de 500 metri, o ghiulea în poarta de apă a vaporului. Glonțul de tun a și făcut o spărtură mare, prin care a început să intre apa, umplând întregul bazin. Altfel focul s'ar fi încins și ar fi ars și arsenalul întreg. Oficerul Roux tocmai atunci lucră și el pe dinlăuntru, să deschidă poarta de apă. O țandără de glonț l-a sfâșiat în două. A și murit curând.

Dintre marinarii de pe vaporul de războiu 369 au rămas în viață, 50 sunt în spitale iar morți sunt peste 250. Nici un morțuar nu s'a deschis. Pe căpitanul Vertier focul l-a cuprins în cabină, tot așa și pe Adigar. Cel dinlăuntru a ars tot, iar pe ceilalți țandărele ce sburau l-au sfâșiat în bucăți.

Cauza nenorocirii nu se știe încă. Se crede că e atentat la mijloc: cineva a pus fitil s'aprindă magazia cu praf de pușcă, în partea dindărât a vaporului, unde sunt cabinele oficerilor. Se face o severă cercetare.

Dreptul limbei românești în școlile noastre confesionale.

Primum următoarele: Purtarea unor domni învățători din comuna noastră Pecica-română a dat îndemn, că țaranul Nicolae Dragoș în calitate de membru în comitetul parohial să întrebe presidiul, dacă e adevărat, că învățătorii dela școlile noastre maghiarizează toate numele elevilor și a părinților lor, în »Rapoartele de absenții«, și ce măsuri are de gând se întreprindă pentru sanarea răului?

Președintele Todor Orga, țaran și el, răspunde că e trist de tot, dar e adevărat, că unii domni învățători scriu numai ungurește, pe Constantin Crucian îl scriu Krucsán Szilárd, pe Arcadiu Tămășdan Támászdán Arpád etc. Arată câte procese și pagube provin din schimonosirea numelor, spunând că chiar domni învățători au sfânta datorie să conserve intacte numele oamenilor.

Comitetul decide, că pe viitor li-se interzice domnilor învățători să scrie ungurește numele elevilor și a părinților în amintitele Rapoarte de absenții, ci atât numele de botez, cât și numele de familie domni învățători au să le scrie cu ortografia noastră românește.

Toți învățătorii s'au acomodat decisului onor. comitet cu excepțiunea învățătorului Hedeșan, carele și acum scrie pe Petru Péter, pe George György, pe Constantin Szilárd etc.

Noi nu înțelegem ce-i îndeamnă pe unii învățători și respective învățătoare să se facă mai maghiari decât Bánffy și Hock János în a maghiariza tot ce le vine în cale, deși sunt născuți români, dar n'au rățăcit prin școli maghiare, unde să fi îndrăgit cultura nobilă »magyar eszme«, ci după ce au ieșit din școala satului au absolvat preparandia s'au întors domni gata.

Nici literatura noastră românească nu le convine, căci câțiva nici nu-și țin de demnitate să procure și să cetească ziare românești, ci unul ține în companie cu un jidov »Az Uiság«, altul ține »Aradi Közl.« iar altul »Arad és Vidéke«. Nu le arătăm deocamdată numele căci mă tem că li-e rușine. D-nii E. Moldovan și P. Rusu țin foaie românească, cinste lor!

In adevăr triste zile am ajuns când țaranii trebuie să apere dreptul limbei noastre românești în școala noastră confesională față de d-nii învățari, precum s'a zis mai sus, în urmarea pregătirei ce și-au câștigat sunt niște țărani și ei, și cari ar avea sfântă datorință ca dâșii să apere să conserve și chiar se propage în popor iubirea către tot ce e românesc.

Un român.

FOIȚĂ ORIGINALĂ A »TRIBUNEI«.

Unei artiste dramatice.

M'am hotărît să-ți scriu... Mă iartă
Nu știi nici eu, e nebunie?
E îndrăsneala mea prea mare?
E boala după poezie?
Nu știi nimic, căci nu-mi dau seama.
Un lucru ce te rog: Citește!
O, de ai știi ce-mi poartă peana!
Privește cum te rog, privește!...

Scrisori — un braț întreg — primi-vei
In dimineața asta iară.
Le vei ceti cu cotu 'n pernă,
Pe buze cu 'n suris de vară,
Dintăiu scrisorile știute
Din mersul cunoscut de pană,
In colț cu semnele-aurite —
Părându-ți lumea diafană...
Și cameriera-ți va aduce
Și aste rânduri dela mine. —
Privi-vor ochii tăi spre ele?
Voiu fi părtaș de atâta bine?...

Nu-ți cer nimic. E nebunie
Să cred în visurile mele,
Dar vezi, sunt tinăr, n'am pe nime
Să-mi pună peste ochi zăbrele,
Să-mi dea un sfat: Inchide ochii,
Omoară-ți visele rebele!...
Un singur dor, să-ți spun, că-s altul
De când te urmăresc pe scenă,

Că pentru tine, ca și grecii,
Ce pentru mitica Elenă
Purtat-au lung război și crâncen,
M'aș avântă în largul zării
Să-mi măsur pala cu dușmanii,
Cari au țesut firul trădării.
Că pentru tine, pentru ochii
Ce mă privesc dintre culise,
Intreagă roua dimineții
Pe buzele-mi întredeschise
Aș aduna cu voluptate,
Intreg mirosul lin de mintă,
De roze dulci, îmbătătoare,
De-aș ști că inima-ți alintă,
Le-aș aduna din floare 'n floare.
O vorbă numai dela Tine,
Un singur gest, o căutătură,
Un singur lin clipit de geană,
Mă fac în clipele trăite
Să cred pământul nost Olimp...

Aș vrea ca să te cânt, iubito,
Te cânt întocmai ca Vergil,
Iubirea mea-i curată, albă
Ca visurile-mi de copil.
Ai gingășia fără seamăn
Din ochii lini ai unei Greta,
Ai dragoste ca Frederike
Și inima ce-avea Iulieta,
Și sufletele noastre-ar arde
In extaziare ca și Lotte
Și Werther, când cântau la piano
Cu ochii așintiți pe note...

Ascultă, zimbești? O, nu, nu rîde!
Păcat că glasul nu-ți aud!

Aș trage vâlul trist pe față
De-ai rîde, da, ar fi prea crud!...
Atăți ț-or fi jurat credință
Cu degete spre jurământ!
Atăți ț-or fi cerut iubirea!
Ai rîs atunci — căci crezământ
La toate vorbele de clacă
Trecutul tău te-a învățat
Să nu dai nimănui, ci 'n tine
Tu singură te-ai încuiat!...

Ori nu-i așa? Visez eu oare?
Așa mi-te închipui eu,
Psihologia mea-i greșită?
Dar, ce să-i fac? — îmi e credeu!
Sunt tinăr — primăvara vieții
E singura podoabă-a mea,
N'am haine mândre, n'am comoară
Ce mânilor-putea să-ți dea,
Un suflet mic, și totuși — mare!
E-atâta de plâpând, de-ar vrea
Ca să se nască înc'odată.
Dar, vezi Tu, totuși, inima
N'aș da o pentru 'ntreaga lume,
Căci făr' de ea n'aș mai simți,
Nu te-aș vedea cum te vâd astăzi
Și-atunci? — mai bine n'aș mai fi!

Visez? Nu vezi, nu bagi de seamă,
Cum inima mi-se frământă?
Tu, care învățat-ai roluri
Din autorii ce mă 'ncântă,
Un vers frumos din Cyrano
Tu, care știi cât prețuiește,
Tu, când declami de pe balcon
In noaptea clară, când sclipește

Din România.

Dela Cameră. Ședința dela 13 Martie se deschide la 3 și 10 min.

Presidează dl Cantacuzino-Paşcanu.

Prezenți sunt 120 domni deputați.

Pe banca ministerială d-nii: Ion Lahovary, dr. Istrati și D. Greceanu.

Di Ionel Brătianu interpelează pe dl prim-ministru și ministru de interne cu privire la mișcările țărănești din nordul Moldovei și-l întreabă dacă nu crede necesar să ia măsuri contra trustrurilor arendășești, cari din cauza exploatărei la la cari supun pe țăran, au dat naștere agitațiilor din județul Botoșani. Nu crede dl prim-ministru că neluând aceste măsuri agitația s'ar putea întinde și în alte județe căpătând un caracter primejdios?

Ședința se suspendă și Camera trece în secțiuni.

Dela ministere. Di Ioan Lahovary noul ministru de externe, și-a luat ieri după amiază rămas bun dela funcționarii ministerului de domenii, pe cari i-a convocat la orele 4 în cabinetul său.

Fostul ministru de domenii a spus funcționarilor, că regretă, că a fost silit de împrejurările politice să părăsească departamentul, unde avea atâtea de făcut și a multumit funcționarilor pentru concursul ce i-au dat.

Di Antipa, în numele funcționarilor superiori a adus elogii activității dlui I. Lahovary, spunând, că a lucrat la acest departament cu cinste și demnitate.

Di dr. Istrate, noul ministru de domenii, care a sosit la minister în acest timp, a adus de asemenea elogii dlui Lahovary, spunând, că va lucra cu râvnă pentru propășirea economiei naționale.

D-sa a primit apoi felicitările funcționarilor superiori.

Când a venit rândul dlui Stănescu, directorul comptabilității, dl Istrate, răsând, i-a spus: »D-ta m'ai controlat serios, în timpul expoziției, să mă controlezi și mai serios de aci înainte«.

Ambii ministrii au rămas apoi împreună. Di Lahovary a pus în curent pe dl Istrate, cu mersul afacerilor.

Dela academie. Vineri la ora 2 Academia

Română va ținea ședință publică, în care se vor face următoarele comunicări:

Di Șt. C. Hepites: Sismele din 1906 în România și lucrările comisiei permanente sismologice.

Di dr. G. Marinescu: Câteva date de patologie și igienă socială.

»Societatea de cultură macedo-română« publică următoarele:

»Societatea de cultură macedo-română«, care înfierează din toate puterile crimele și atrocitățile săvârșite de către bandele și comitetele grecești asupra populațiilor românești din Turcia și care nu admite decât lupta dată pe terenul cultural cu mijloace pașnice, condamnă de asemenea asasinatele comise în țară în numele și sub scutul ideii naționale. Izbânda acestei idei nu poate fi dobândită decât în lupta dusă la fața locului«.

Din străinătate.

Omorul din Sofia. E pe deplin dovedit că fapta lui Alexandru Petroff nu este un simplu act de răzbunare, ci este la mijloc un mare complot politic. S'a dovedit că ucigașul primului ministru Petcoff are părtași.

Au fost arestate mai multe persoane, și numeroase alte arestări sunt orânduite, deoarece s'a dovedit că ucigașul face parte dintr'o tovărășie care a hotărât omorirea mai multor oameni politici din Bulgaria.

A fost arestat V. Economoff, directorul ziarului »Balkanska Tribuna«, ziar naționalist conservator, al cărui șef de fapt este Ghesoff. S'a dovedit că ucigașul înainte de făptuirea crimei a fost la Economoff cu care a avut o lungă întrevedere. El l-a întrebat:

— Ce ar fi dacă l'am omori pe Petcoff?

— Am veni noi la putere, i-a răspuns ziaristul.

— Dar dacă l'am omori pe prințul Ferdinand?

— Atunci ar fi rău de tot, i-a răspuns Economoff, căci atunci ne-ar omori pe noi toți oamenii politici compromiși.

Judecătorul de instrucțiune a stabilit în mod pozitiv că e vorba de un mare complot ale cărui

fire au fost aproape toate descoperite. Sunt compromiși mulți oameni politici, care probabil că până de seară vor fi arestați.

Au fost arestate patru femei. Ele au spus, încă acum câteva zile, în oraș, că știu că încă înainte de Paști, primul-ministru Petcoff va fi mort.

Se bănuiește că ele aveau legături cu unele persoane din complot.

Prințul Ferdinand a sosit dela Paris Joi. El a venit cu Expresul Orient și s'a oprit puțin la Budapesta.

Înmormântarea a fost fixată pe Vineri la orele 3 p. m. și va fi de față și prințul.

S'au luat mari măsuri pentru ziua înmormântării fiind temeri de dezordine.

Epilogul grevei electricianilor din Paris.

Greva lucrătorilor electricieni a avut un epilog interesant în Cameră.

S'a iscat o mare discuție între Jaures și Clemenceau.

Jaures s'a urcat la tribună și cu vocea emoționată i-a reproșat că a întrebuițat armata împotriva greviștilor, că a silit pe soldați să lapede uniforma spre a da ajutor, îmbrăcați ca lucrători, tuturor capitaliștilor împotriva muncitorimei. Aceasta este după Jaures un ciudat mod al unui fost socialist de a rezolva chestia socială.

Clemenceau a răspuns că a lucrat exact cum ar fi lucrat orice ministru ar fi Jaures. Armata e fost întrebuițată numai în scopul de a apăra societatea pe care, zice Clemenceau, eu nu vreau să o distrug ci s'o îmbunătățesc.

Clemenceau, care a fost în timpul discursului său foarte aplaudat de Cameră, a reproșat lui Jaures că atâta dreapta împotriva guvernului, tocmai într'o epocă atât de critică.

Jaures se urcă din nou la tribuna și reproșează lui Clemenceau că l-a atacat personal pe cât el, a avut cel puțin ațâta tact, încât să nu a face personal pe Clemenceau.

Clemenceau a face ironii și glume pe socoteala sa.

O moțiune de încredere acceptată de guvern a fost primită de Cameră cu 386 voturi contra 68.

Pe firmament potop de stele
Și inima-ți simțești cum crește,
Poemul dulce al iubirii,
Dintre părechea aiurită
De toate farmecele firii,
Tu, care plângi nebun, cu lacrimi
Ce ard, când moare Margherita,
Tu, care 'n sbucium fără' de țarmuri
Intruchipezi în ochi ispita,
Tu, care-ți ai împărăția
În inimile lumii 'ntregi
O vorbă numai de rost-it-ai...
Tu trebuie să mă 'nțelegi!

Ușor e, vai, să-ți iau avântul
Scriindu-ți gândul pe hârtie,
Mai greu e să pornești în lume,
Să-ți iai avânt, ca să te știe
Aleasa inimei, să-ți vadă
Întreaga ta ființă-aievea!...

Când de pe scena inundată
De mândre focuri de lumină
Privi-vei înspre întunec,
Spre public, veselă, senină,
Gândește, o, te rog, gândește:
»Acolo sus, într'un ungher
Se uită unul dus la mine!«...
Atâta-i tot ceea-ce-ți cer...

Ilie Marin.

O poveste din Japonia.

În Japonia dacă cineva nu-i îndestulit cu soartea sa i-se spune următoarea poveste:

A fost odată în Japonia un pietrar, om sărac, muncitor la minele de piatră. Avea lucru greu și

mult, abia putea să câștige ceva și astfel nu era îndestulit cu soartea sa.

»O! baremi numai așa de bogat să fiu și eu odată, ca să mă pot odihni o zi și să am haină de mătăasă!«

»Fie pe voia ta« zise un înger.

Și îndată a devenit bogat, avea haină de mătăasă și se odihnea pe o rogojină frumoasă.

Din întâmplare chiar atunci trecea împăratul pe dinaintea casei lui.

Înainte lui mergeau ostași pedestri și călări, după el o suită strălucită, iar unii țineau deasupra capului împăratului o umbrelă, care strălucea de aurul cel mult cu care era împodobită.

»Ce folos am eu de domnia mea; zice omul nostru, »dacă nu am și eu dreptul să umblu cu suită strălucită și să mi-se poarte de-asupra capului umbrelă de aur! Pentru-ce nu sunt eu împăratul?«

»Vei fi« răspunde îngerul.

Și aievea a devenit împărat. Înaintea lui și după el umblau călăreți și îi purtau umbrela de aur de-asupra capului. Căldura tropicală și pulverea de pe drum însă, îl genau.

»Nu-i vorbă, că e bine a fi și împărat,« zice, dar văd că soarele eserează o putere mare asupra mea. Nu mai pot răbda căldura și nădușala asta groaznică.

A fi soare, e alt-ceva!

»Vei fi« zise îngerul.

Se făcuse soare. De razele sale se topiau ierburile pe pământ și toate ființele sufereau de căldura prea mare și de sete.

De odată apare un nor și se pune între soare și pământ. Acest nor respinge razele și nu le lasă pe pământ.

»Asta totuși e prea mult,« strigă soarele, »un

nor să fie în stare de a-mi întuneca și opri razele, atunci ar fi mai bine să fiu nor«.

»Să fii«, a zis îngerul.

Norul cel nou, cu mândrie s'a pus între soare și pământ. Prindea razele așa, încât sub umbra lui, pământul aducea roade.

Apoi a început să lase picuri de apă pe pământ, în fine ploaie, furtună. Rîurile au ieșit din alviile lor și au inundat ținuturile. O stâncă însă stăpânea potopul, stă falnică și nemișcată deasupra aceluia.

»Deci mie o stâncă să-mi croiască lege?« zise norul, »mi-ar plăcea să fiu stâncă«.

»Să fi« — zise îngerul. Și iată că s'a schimbat în stâncă. Era nesimțitoare față de razele soarelui, de ploi și valurile de apă.

Și totuși observă la picioarele sale un om sărac, abia îmbrăcat, dar înarmat cu un ciocan și un răzuș. Acest om cu răzușul său, rupea bucăți din stâncă, pe cari apoi le ciopliă frumos și le folosea la clădiri.

»Ce e aceea!« strigă stâncă. »Un om are atâta putere asupra mea, ca din trupul meu să rupă bucăți? Eu să fiu mai debil ca el? Atunci la tot cazul e de lipsă, ca eu să fiu omul acela«.

»Fie voia ta«, zise îngerul.

Și iarăși s'a transformat în ceea-ce a fost mai înainte: în pietrar sărac, un simplu muncitor în minele de piatră. Lucrul său era greu, câștigă puțin — dar era îndestulit cu soartea sa.

Tohanul-vechiu.

Gh. Ardelean.

Discursul deputatului național IULIU MANIU

ROSTIT ÎN ȘEDINȚA DELA 13 MARTIE A CAMEREI UNG.

On. Cameră! În intervalul activității noastre parlamentare de până aci, precum știți ni-am ocupat mai mult cu afaceri de formalitate. Cu afaceri de formalitate pentru că întâi de toate au trebuit rezolvite lucruri care constituiesc condițiunea materială prealabilă a vieții de stat. Acesta este întâiul prilej, că ne ocupăm aici cu un proiect de lege meritoric și anume cu un astfel de proiect, cu un astfel de fapt legiuitor, care în privința atotputerniciei statului poate să înrăurească foarte departe.

On. Cameră! Când după o pasivitate de 26 ani, am ocupat aceste bănci, nu e decât natural, așa cred, să ne cereți d-voastră, să ne ceară și opiniunea noastră publică, să desfășurăm punctul nostru de vedere, pe care l-am observat și față de acțiunile legiuitoare de până aci, pe care în mod natural trebuie să-l observăm față cu astfel de proiecte de lege, este aceasta necesar pentru cunoașterea dispozițiunii, de care este coprins sufletul poporului nostru.

Aflu aceasta de necesar, fiindcă precum la actele reproductive nu obiectul respectiv este determinant, nu obiectul dă esența respectivului product artistic, ci principalul este inspirația, care radiază din întregul operei de artă, tot așa și în viața politică, după ce cărmuirea vieții de stat moderne se face prin politică: din punctul de vedere al acestei arte nu aceea este important, cine sunt persoanele, acele obiecte politice, cari sunt creatoare a nec-acacia arii, ci lucrul de capetenie este că aceste persoane, aceste circumstanțe de ce inspirație sunt corinse, cari sunt imponderabile, cari în totalitatea lor ne înfățișează întreaga iconă a statului și toate părțile-i constitutive. Ori cel puțin nu de puțină importanță este aceasta.

În consecință, mă simt îndemnat să arăt, dispoziția noastră și a popoarelor și cetățenilor reprezentată prin noi, față de toate actele legiuitoare dela 1867 încoaci.

Dați-mi voie ca spre scopul acesta și în special spre scopul ca să motivez cât mai bine atitudinea noastră față de proiectul de lege de față — să fac o mică reprivire istorică. (S'auzim! S'auzim!)

Știți bine, dlor, că icona acestei țări a fost cu totul alta înainte de 1867 decât după aceea; știți bine că țara aceasta înainte de 1867 a stat din mai multe unități de drept public separate, cu diferite teritorii, cu diferite popoare. Știm prea bine, că Ungaria de azi în afară de Ungaria propriu zisă, a stat din Ardeal, Partium, Graniță, Croația și Slavonia, banatul timișan, voivodatul sârbesc și Fiume. În cadrele acestor unități de drept public și-au găsit singuraticile popoare garanțiile dezvoltării lor culturale și economice și în urmarea acesteia au ținut în chip firesc la ele. În 1867 însă aceste unități au căzut jertfa tendențelor centraliste și în urmă teritoriile acestea separate s'au și desființat cu totul.

A urmat într'un mod firesc, că popoarele cari trăiau pe teritoriul acestor unități de drept public să primească cu îngrijorare aceasta nouă formațiune și să fie coprinse de un fel de sentiment de frică, față de noua orînduire de stat, pentru că se temeau, că în cadrele acestei noi orînduiri, nu se vor putea valida condițiunile dezvoltării lor culturale și economice ca în cadrele desființatelor autonomii.

Față de aceste îngrijorări bărbații de stat, a căror năzuință țintea că precum soliditatea corpurilor singuraticice depinde dela locul ce și-l fixează fiecare atom în întreg, tot așa și capacitatea de viață a unui stat depinde dela împrejurarea, cum singuraticice clase și popoare se pot fixa cu interesele lor în noua viață și constituție de stat — opuneau că în noua orînduire de

stat trebuie să se garanteze în deplină măsură condițiunile de validitate culturală, economică și politică a popoarelor, cari până aci trăiseră în aceste unități.

Din aceasta gândire și ordine de idei s'au născut legile fundamentale, cari s'au creat în 1867. Una dintre aceste legi fundamentale, — nu veți tăgădui — este art. XLIII. din 1868. Aceasta lege, legea decretării uniunii este o lege fundamentală, ori cum am lua-o.

On. Cameră! Unirea a fost decretată prin art. de lege din Pojon 1 și 7 din 1848 și în 1868 s'a regulat pe cale legiuitoare. Știm prea bine că în 1848 sistarea unităților de drept public a întâlnit o înverșunată rezistență și a pretins mari sacrificii. A fost împedecată prin fer și sânge. Când în 1867 și 68 s'au pus din nou la ordinea zilei sistarea acestor unități cu privire la acele împrejurări s'a creat art. de lege XLIII. din 1868 ca lege fundamentală, și ca garanță față de noua stare de lucruri s'a adus art. de lege XLIV: 1868 »despre egala îndreptățire a naționalităților.«

Insemnări cronice de pe vremea aceea spun, că în 1868 și 67, când s'a făcut aceasta transacție, există temerea, că popoarele vor opune cea mai mare rezistență față de noua stare de lucruri. D'aceia fiecare bărbat politic de seamă, ținea să iee ascuțișul acestei rezistențe politice. Avem știri pozitive, că atunci și-a pus însuș domnitorul, ~~într-un~~ autoritate în campăna, pentru ca să le facă pe popoare să primească în liniște aceasta schimbare. Pe cel mai de frunte conducător politic și bisericesc pe marele Șaguna l-a rugat Majestatea Sa, să se ducă între popor și să-l asigure că noua schimbare nu-l va restrînge în drepturile lui. Și o pot spune, singur acestui bărbat i-se poate mulțumi că poporul românesc a renunțat la o rezistență. Dar mai urmează d'aci, că acele legi sunt înzestrate nu numai cu puterea formală a legilor, ci cu una mai mare, pentru că oșebit le-a întărit pe acelea nu numai sacra persoană a Majestății Sale, ci toți factorii de seamă a vieții politice maghiare, așa că putem cu drept spune, că legile din 67 și 68 s'au pus sub scutul onoarei naționale.

Să ne aducem aminte, că precum în 1848, când s'a emancipat iobăgimea și când unii nemși și-au pierdut iobagii, corpul legiuitor însuș a decretat că desdaunarea acestora, se pune sub scutul onoarei naționale. Acelaș lucru ce s'a întâmplat atunci în privința părții materiale, s'a întâmplat în 1868 în privința părții de drept public: când unitățile de drept public, în schimbul drepturilor lor istorice, au fost constrânse să primească, la indemnul și dorința Majestății Sale și a stăruinții tuturor factorilor legiuitori baza ce s'a creat în 1867 și 1868 (Corect! Așa-i! la mijloc). Cu adâncă durere trebuie însă să constat, on. Cameră, că ne-am înșelat în speranțe. Domnilor mei, nu vreau să vă obosesc cu citate, dați-mi însă voie să vă rog: citiți declarațiunile bărbaților de stat d'atunci. Vă veți convinge, că între bărbații de stat d'atunci n'a fost nici unul, care să nu fi făcut din tot adinsul promisiunea, că legile acestea vor fi într'adevăr respectate și că în cursul vremilor, nimic nu se va știrbi din acestea.

Președintele: Suspend ședința pe 10 min. (Ocupă fotoliul prezidial: Návay Lajos).

Președintele: On. Cameră! Redeschid ședința.

DI deputat Maniu își continuă vorbirea.

On. Cameră! Precum am amintit, legile și promisiunile acestea nu s'au ținut, fiindcă pe d'oparte năzuințele centraliste, pe de alta parte năzuințele preponenței de rassă ce se manifestau din ce în ce le-au eludat și scos din vigoare și

pe noi prin aceasta ni-au umplut de îngrijorare. D-voastră bine știți, că imediat după intrarea în vigoare a acestor legi ați început a le rezezi; la început mai timid, mai târziu tot mai îndrăzneț, așa, încât ați ajuns azi împreună cu ministrii d-voastră să recunoașteți că legile acestea nu-s executate, să declarați că aceste legi nu-s executabile și nu trebuiesc executate.

Dupăce astfel la d-voastră funcțiunea vieții de stat a culminat tot mai mult în ignorarea acestor legi, în aceeaș vreme la noi sufletele au fost cuprinse de o adâncă amărăciune și abia mai există la noi o generațiune, căreia să i-se fi adus mai multe imputări, ca generațiunii, care a suferit, ca această operă a transacțiunii dela 1867—68 la indemnul bărbaților de stat d'atunci să ia trup fără aproape nici o rezistență. Zi de zi a crescut la noi amărăciunea față de d-voastră și încrederea în bărbații d-voastră de stat ni-s'a zdruncinat cu totul, ba ceace e mai mult, sentimentul dinastic atât de tradițional la poporul românesc a fost expus și el de-a binele primejdiei. (Așa-i! la mijloc.) Asta să nu vă mire.

Pentru că dacă un popor își îndreaptă privirea la legile, în cari își vede garanța legală a existenței, a progresului și culturii sale; dacă un popor își atântește privirea la legi, cari i-au fost garantate nu numai prin jurământul regal, ci și prin făgăduințe speciale cu grai viu și vede că legile acestea într'adevăr nu se respectă și anume, nu numai în chipul, că unele dispoziții ale acestei legi se știrbesc prin alte dispoziții legale aduse în urmă, ci nici dispozițiile în vigoare nu se țin: să nu vă mirați dacă încrederea noastră în sfințenia legilor, încrederea în bărbații d-voastră de stat și încrederea față de acela, care trebuie să fie sfânt mai presus de toți și toate, începe să se clatine, ba s'a și clătinat cât de bine.

Convingerea mea este, că puterea legilor nu residă în milioanele sulitelor pe cari se sprijinesc; nu residă în acele forme goale, în care ele s'au creat, ci cea mai adâncă convingere am, că residă în acel simț de drept, care le susține, le prețuiește și cinstește.

Tocmai de acea on. Cameră, scopul introducerii discursului meu a fost să arat de ce luăm noi atitudine vrăjmașă față de aceste legi, și să arat, bazat pe motive, care este atitudinea noastră față de legile, cari s'au adus dela 1868 încoaci în detrimentul garanțiilor noastre de dezvoltare. Noi față de legile aduse până aci, cari sunt în contradicție cu legile fundamentale, precum și cu legea aceasta — dacă va deveni lege — suntem supuși, pentru că cunoaștem întâi de toate, poate mai bine ca d-voastră, respectul de legi și pentru că știm, care este forța legilor sancționate. Dar fiindcă acestea nu au rădăcini în sentimentul nostru de drept, fiindcă, dimpotrivă acelea stau în contradicție cu legile fundamentale, care poate încă nu ne satisfac, dar stau mai aproape de noi, nu ne vom feri, ca în momentul, când ni-se va deschide prilej constituțional și legal, pentru a le putea schimba în totalitatea lor, să nizuim a le schimba cu astfel de legi, cari corăspund singure și esclusive cu compoziția acestei țări și vom folosi orice mijloc legal de a da și'n legile țării o iconă fidelă a patriei noastre. (Aprobări în mijloc).

Atitudinea noastră față de acest proiect de lege este precum bine știți contrară; contrară anume pentru că și acest proiect este numai o verigă în lanțul acelor legi, cu cari ați scos din vigoare legi fundamentale și cu cari v-ați silit să ne luați condițiunile noastre de dezvoltare.

Proiectele acestea vrea să reguleze salariile învățătorilor. Dar al căror învățător? A învățătorilor de stat. A acelor cari funcționează la școli acărora limbă de propunere este cea maghiară. Apoi, On. Cameră, fiindcă, înzestrarea școlilor de stat exclusiv cu limba de propunere maghiară

este în contradicție cu legi fundamentale, ba zic mai mult, nu există lege, care ar da drept ministrului, ori consiliului de ministri, ori conducătorilor școlii să introducă în școlile de stat limba maghiară ca limbă de propunere exclusivă, cu nu vofez nici un fel de urcare de salariu pe seama învățătorilor aplicați la astfel de școli, acărui activitate stă în contradicție cu legile fundamentale, cu legi sancționate ale țării. Nu fac imputarea aceasta învățătorilor, ci acelor, cari conduc azi viața de stat.

On. Cameră! D-voastră veți primi poate cu îndoială ceea ce vă spun că în școlile noastre de stat de pe teritoriile nemaghiare, limba maghiară ca limbă de propunere nu are nici o îndreptățire. (Sgomot). Vă dovedesc aceasta cu legea în mână. (Citează §§-ii din lege.)

Tot aceasta lege și anume § 58 vorbește astfel: (citește) »Fiecare elev să-și câștige educația în limba maternă, întru cât această limbă e una dintre limbile uzitate în comună.

În comunele poliglote se vor aplica din acest motiv astfel de învățători cari sunt capabili a instrui în limbile materne ale comunei.»

De aceea fără îndoială, că după dispozițiile acestei legi în fiecare școală de stat, limba de instrucție în comunele, ale căror locuitori nu sunt unguri sau nu numai unguri limba de propunere putea fi numai cea vorbită exclusiv de națiunea respectivă.

Aceasta o întărește art. XLIV din legea din 1868 în care se spune apriat, că fiecare elev din țară să-și câștige instrucția numai în limba maternă. Bărbații de stat de pe atunci au fixat într'afată fondul acestei legi, încât nici nu s'a luat vr'o deciziune, ca limba maghiară să se propună în mod obligatoriu în școlile elementare.

Se afirmă prin acest articol, că câtă vreme legea instrucției elementare vorbește de limba maternă ca limbă de instrucție, iar de limba maghiară ca obiect obligatoriu de propunere nu amintește, pe atunci legea învățământului superior susține cu hotărîre că și limba maghiară să se învețe.

Deci bărbații de stat de pe atunci au avut în vedere și foarte logic — ca limba de propunere în instrucția elementară să fie limba maternă a elevului.

D-voastră stimați domni, când e vorba de alcătuirea legilor din 1867 și 1868, v'ați obicinuit a spune, că bărbații de stat din vremurile acelea erau naivi, nu ați cunoscut însă punctele de vedere, cari trebuie să le aibă înaintea ochilor fiecare bărbat de stat; nu ați înțeles problema Statului, nu v'ați străduit să dați o direcție oarecare culturii.

Dar Dvoastră domnilor vă înșelați, pentru că bărbații de stat de pe atunci, influențați de marile idei de libertate care și-au luat naștere în secolul trecut, erau cu totul în clar, că în această țară, ca în ori care alta unde trăiesc mai multe naționalități, echilibrul și dezvoltarea vieții de stat nu se poate asigura în alt mod, decât prin libertate deplină și perfectă. Nu voiu cită nimica și așa ni-se aruncă în ochi, că prea mult dorim să lungim firul desbaterilor, ci insist pur și simplu să citez cuvintele înțelepte ale unui mare bărbat de stat, care zicea, că fără îndoială numai două sunt formele, sub cari se poate trata cu naționalitățile: sau le nimicește, sau le dă libertate deplină. Și atunci s'a născut întrebarea, că naționalitățile pot ele fi nimicite, sau nu?

Și de aci s'a ajuns la rezultatul, că naționalitățile nu pot fi nimicite, pentru că nu numai cel ce a spus cuvintele de sus, ci și unul dintre celebritățile politice ale patriei, anume baronul Iosif Eötvös a zis: »Domnilor, un popor cu tendințe liberale poate fi supus câte odată, dar nici odată nu poate fi nimicit. (Așa este, pe băncile naționaliștilor.)

Bărbații de stat de pe atunci au plecat dela această idee și fiți convinși, că aceasta e singura idee sănătoasă, căci e singură în stare să ne dovedească, că în această țară trebuie să fim de acord asupra tuturor chestiunilor fundamentale, care hotărăsc funcțiunea vitală a statului și că tot asemenea vom asigura bunăstarea statului pentru toate timpurile. (Aprobări pe băncile naționaliștilor.) Căci bărbații de stat de pe atunci au dispus instrucția în limba maternă în școlile elementare, nu ca să ne asigure dezvoltarea noastră în această țară, ci pentru că la 1868 icona externă a statului corespundea cu natura de pe atunci a lucrurilor și pentru că pe atunci desvol-

tarea afară din cale a limbei oficioase a statului nu da țării acesteia o iconă vicleană, pentru a fi necesitate încă de pe atunci să se învețe limba maghiară așa, cum pretindeți Dvoastră să se facă astăzi. (Așa e, pe băncile naționaliștilor.)

Pe atunci aceste legi au fost aduse în astfel de împrejurări, că s'a decis și enunțat mai presus de orice îndoială, că la judecătorii și în administrație în instanța primă, și la ori ce astfel de funcțiune, care pretinde o atingere directă cu poporul, care caută dreptate, sau care voește să facă poporul părtaș de bunătățile administrației, limba de procedură, limba oficioasă numai și numai limba poporului să fie.

Natural, că în urma acestora limba maghiară n'a avut necesitate de atâta estensiune, câtă îi doriți d-voastră astăzi.

Astăzi însă lucrurile stau așa, că legile d-v., au introdus prin statute exclusiv numai limba maghiară, ca limbă oficială, și siliți prin aceasta pe toți locuitorii țării, să se înțeleagă numai în limba maghiară, și acum pretindeți în urma acestor legi introduse cu forța, ca fiecare să învețe ungurește.

Alexandru Vaida: Acesta e imperialismul (Sgomot. Preș. sună).

Iuliu Maniu: Dați-mi voie, dar aceasta idee a D-voastră, care să zicem, că nu provine din motive materiale, ci mai mult din ambiție...

Nagy Gy. Acesta e și interesul țării.

Iuliu Maniu... nu corespunde interesului țării, interesul țării nu pretinde aceasta ci samavolnicia introducerii acesteia poate conduce numai la catastrofa țării. (Sgomot).

Președintele: Liniște dlor!

Iuliu Maniu: Credeți d-voastră, că...

Fenyvesi Soma: Nici D-ta n'ai sta aici, dacă n'ai ști ungurește.

Iuliu Maniu: A crede, că această idee este numai ideea noastră, sau că această reprivire asupra trecutului s'a născut numai în creierul meu e o mare eroare.

Mă refer la un martor clasic, la dl ministru al cultelor, care de când am onoare să fiu în această Cameră a zis, că în trecut dezvoltarea fiecărui popor era asigurată ba ce e mai mult formarea limbei oficiale de stat s'a întâmplat așa, că prin aceasta nici un popor nici celalalt să nu fie împedat în interesele sale de drept, în modul lor de a se manifesta.

Și aceasta limbă oficială știți foarte bine Dv., că a fost limba latină și numai dela 1832 și 1848 v'ați străduit a o înlocui cu cea maghiară.

Când mă opun instrucțiunii în limba de stat sub forma ei prea dezvoltată, și când mă ridic împotriva ei cu toate mijloacele amintite de mine, dl ministru al instrucției publice îmi ripostează că tendința noastră e de aceea așa de tare, pentru că ne temem de maghiarizare; dar singur d-sa ne asigură, că de maghiarizare nici vorbă nu poate fi.

Eu n'am dreptul de a mă îndoii de sinceritatea cuvântului dlui ministru. Cu toate acestea sunt silit să constat, că ideea dlui ministru, respective aserțiunea sa, nu acopere părerea vieții publice actuale a politicii ungurești, și mai cu seamă nu vă acopere părerea Dvoastră dlor, cari ocupați loc în această Cameră. Pentru că am ascultat cu multă atenție acele vorbiri cari le-ați ținut Dv. în această Cameră cu ocazia desbaterii bugetului instrucției, și am ajuns la convingerea neînlăturabilă, că toți acei ce s'au ocupat cu acest obiect, s'au declarat în această direcție, întreaga lor gândire și tendință se manifestă prin aceea, că fiecare individ singuratic e și trebuie să fie maghiar în această țară. (Mare zgomot, președintele sună).

Dacă Dvoastră îmi arătați o singură vorbire începând dela 1868 încoace, care are ca tendință și asigurarea culturii celorlalte popoare în această țară, atunci mă voiu plecă, (Zgomot. Președintele sună încontinuu). Dar tocmai faptele singuraticale ale domnului ministru au făcut să ajung la îndoială, ce o simt față de sinceritatea deplină a acelei mărturisiri. Când pot să constat, că în școlile de stat se învață exclusiv în limba statului, contra dispozițiilor legale, și nu numai atâta, dar observ și aceea, că nici când dl ministru era la putere nu s'a făcut experiența, ca conform dispozițiilor ministrilor anteriori, contrare legii, să se ceară ca și religia să se propună ungurește în școlile de stat în tocmai ca în Polonia, dacă văd și aceasta, atunci nu pot să câștig motivele, cari ar fi absolut necesare pentru a vă putea convinge de sinceritatea cu-

vintelor dlui ministru. Dl secretar de stat, după-cum văd — nu crede — această aserțiune a mea.

Eu cunosc conținutul acelor mărturisiri, dar fapta nu se poate răsturnă cu vorba, și aceea e fapt, că dacă catihetul nu predă religia în limba maghiară în școlile statului, el nu primește dotația de stat.

Deci și aceasta e politică deplină st. Cameră? Asta nu e maghiarizare? (Strigăte în stânga: așa e!) Eu trag aceasta la îndoială.

Faptul e după-cum vă spun drept și real. (Zgomot în stânga: Președintele sună).

Președintele: Liniște dlor!

Iuliu Maniu: Dvoastră faceți mult caz de ceea-ce a zis dl ministru al cultelor. Fiți amabili, onorați-mă cu bună-voitoarea Dvoastră răbdare, pentru că voiesc să mă întorc tocmai asupra acestei părți și să o schițez cuvânt de cuvânt din vorbirea dlui ministru.

Dl ministru al cultelor și instrucției publice ocupându-se într'o recentă vorbire a Dsale de modestul meu discurs, prin care mă opuneam împotriva introducerii forțate a instrucției în limba maghiară zice: (citește).

Intreaga chestie e aceea, că e de dorit, sau este necesar, ca toți cetățenii acestei țări, să ajungă în poziția de a avea legături intelectuale și să formeze o unitate în înțeles politic de fapt și nu numai de formă, nu numai pe hârtie, nu numai în funcțiuni publice.

Aceasta e prima parte a chestiunii.

A doua parte a chestiunii este ca toți cetățenii statului, ori cât de diiferți ar fi prin limba lor maternă, să nu fie siliți a da numai dare și soldați acestui stat, ci să ia parte activă la viața statului și să poată ajunge în ori ce funcție înaltă în aceasta țară.

Aceasta chestiune o împart și eu în două părți întocmai ca dl ministru și să-mi fie ertat să protestez împotriva adevărului acestei espreșuni spusă într'o excelentă dialectică, care însă e necompletă, pentru că ce cere dl ministru în prima sa întrebare?

Cere ca fiecare cetățean a statului să guste din norocul statului, care l-ar lega intelectualicește de poporul maghiar și ca cultura națiunii maghiare să fie accesibilă pentru el.

Dați-mi voe; mulțumesc dlui ministru de culte pentru părerea ce o are față de capacitatea intelectuală a poporului nostru, când presupune despre poporul meu român — (Ilaritate) da poporul meu, tocmai precum eu sunt fiul lui — că poporul meu este capabil să-și însușească afară de cultura proprie și o altă cultură străină.

Dacă dl ministru judecă, că poporul meu e capabil având contact intelectual cu propria-i cultură și trecut, să; între în legături și cu un alt popor și să se adape din cultura lui, atunci on. dl ministru apreciază prea mult calitățile lui intelectuale.

Eu însă în contradicție cu dl ministru, nu cred capabil de asta poporul meu, massa mare cel puțin nu.

Poporul nostru român, întocmai ca și celelalte popoare din lume nu poate să-și însușească mai multe culturi! El nu poate trăi altfel, decât în comunitate cu propria-i cultură, pentru că poporul, care în întregimea sa și în părțile lui largi are două culturi, trăind cu ele în comunitate sufletească, e un popor hermafrodit, pornit spre perire și care n'are viitor (aprobări pe băncile naționalităților). Și deoarece credința mea e, că un popor nu poate avea decât o singură cultură, neîndoios, că poporul nostru, nu poate avea decât... (În Ungaria nu e decât o singură cultură, cea maghiară).

Președintele: Rog pe dl deputat Márkus să se modereze.

Iuliu Maniu... decât o cultură, și această cultură e cultura specifică a poporului românesc. Dacă d-voastră discutați asupra acestui lucru, dați dovada cea mai strălucită, că părerile d-voastre, nu se potrivesc cu ale dlui ministru. Eu de aceea am fost și sunt contra învățării limbii maghiare, pentru că aceasta conduce la călcarea în picioare a culturii noastre și a celorlalte naționalități din țară. În contra acestui lucru, sunt nu numai în drept, dar și dator să lupt. Ceea ce dacă nu aș face, ați fi îndreptății a-mi adresa imputări. (Strigăte, o facem noi și așa.) Așa însă o faceți fără motiv.

Contele Apponyi Albert a făcut declarație că e necesar să învețe toți ungurește, pentru a se îm-

părtași de toate manifestările vieții de stat. Pentru a fi părtaș la toate drepturile pe cari statul le dă cetățenilor. Așa pusă chestia o primesc pentru-că asta e cea mai strălucită dovadă, că dela 1868 încoace dezvoltarea a luat o direcție în așa sens, că valorarea drepturilor popoarelor acestor țări atârână dela recunoașterea limbei maghiare. În adunări și în presă ori de câte-ori noi am spus-o asta, D-voastre ați negat-o; de multe-ori cel care afirmă acest lucru ajungea în pușcărie. Acum însă după declarația dlui ministru adevărul acesta nu se mai poate trage la 'ndoială.

Și-acum să permiteți aceasta poate ca să recunoașteți și D-voastră, că a chinui un popor cu învățarea unei limbi și a-l reținea astfel dela învățarea altor lucruri, numai pentru-ca din sânul acestui popor unul ori altul s'ajungă la treaptă mai înaltă, este curată brutalitate și nedreptate. (Mișcare în stânga).

Fenyvesi Soma: Cum ai putea să le spui acestea dacă n'ai ști unguerește?

Iuliu Maniu. Sunt de părere că în guvernarea centrală a țării limba maghiară poate fi limbă oficioasă, și că aceia, căror legea le prescrie studii mai înalte, trebuie să învețe unguerește, chiar și pentru ca astfel să ajungă în puțină să vorbească unguerește în parlamentul acesta, ca reprezentant al poporului, și să poată ocupa și treptele înalte, unde fără știința limbei maghiare nu poate ajunge. Dar ca de dragul acestor câtorva să se direcționeze lucrurile și să fie siliți a învăța unguerește toată suflarea din țară, asta nici eu nici altul cine judecă nepreocupat, n'are s-o primească.

Markos Gyula: Ideea egalității o pretinde asta. (S'auzim, s'auzim!)

Iuliu Maniu: Dacă nici aceasta nu e motiv, atunci întreb care motiv se poate aduce; căci ce interes poate avea mulțimei elementului maghiar, dacă poporul meu român în satul lui știe unguerește sau nu? (Esclamări: În interesul lor! Mișcare în stânga. Interesele aceluia popor le apăram noi (Mișcare în stânga). Dar noi le-am apărat întotdeauna, iar nu D-voastră. (Mișcare în centru. S'auzim! S'auzim!)

Uray Imre: De ce-i romanisați?

Alexandru Vajda: Fiindcă Uraieștii au fost șoviniști! (Mișcare în stânga și în centru).

Președintele: Rog pe dl deputat să nu întrerupă pe orator.

Iuliu Maniu: Imi țin de datorință să declar după convingerea mea, că siluirea învățării limbei maghiare în școlile populare nu e în interesul poporului maghiar. (Așa e! în centru. Esclamări în stânga. Incredințază-ne nouă aceasta, e în interesul poporului român?) Din contră e în detrimentul lui, căci prin forțarea și siluirea limbei maghiare, nu față de d-voastră, cari ați scos în relief acest principiu și această tendință, ci mă tem că înstrăinarea naționalităților față de poporul maghiar va prinde teren, ceea-ce la nici un caz nu va contribui, ca să se întărească viitorul acestei țări. (Așa e! în centru. Desaprobări în stânga.)

Ași putea ușor să răspund la 'nteruperi, dar n'o fac aceasta din două motive. Pe de o parte sunt convins că d-nii deputați cari mă întrerup sunt așa de 'ncăpăținați în ideile lor, încât motivele modestei mele persoane nu vor fi în stare să-i convingă.

Ballagi Aladár: În rădăcinați, nu încăpăținați!

Iuliu Maniu: Iar al doilea motiv e acela că și așa am mult de spus, și prin răspunsul meu la întreruperi nu voiu să apar că aș lungi intenționat discuția. (Iaritate în stânga. S'auzim! S'auzim! în centru.)

După această într'oducere a vorbirii mele (Sgomot și mișcare) permiteți-mi să trec pe scurt la esența acestui proiect de lege. Ciudat lucru că dacă îl socotiți atât de important acest proiect; D-voastră din majoritate de ce nu luați cu vântul. (Înteruperi).

Președintele: Rog pe dl Markos Gyula să fie în liniște!

Iuliu Maniu: Ori cât de înaltă părere aș avea despre acest proiect totuși trebuie să cercetez lacunele lui, pentru-că poate să fie ceva de îndreptat, ori că a rămas ceva afară. Și dacă d-voastră nu credeți că trebuie să vă sfătuiți în chestia asta mandatarii d-voastră, eu altfel îmi înțeleg misiunea de deputat și țin să arăt părerile noastre într'o chestie importantă adusă la ordinea zilei. (S'auzim! S'auzim!).

Deosebim două părți principale ale acestui

proiect de lege. Una se ocupă cu regularea lefurilor învățătorilor, alta cu disciplina și inspecția. Cât privește partea întâi, mă simt dator a declara că o consider și eu drept chestie urgentă. Și privitor la ea voi și face câteva observări scurte, deoarece-ce mai pe larg voi vorbi la discuția pe articoli. Întâi de toate fac obiecțiunea că plata fundamentală nu s'a stabilit într'un fel în toate părțile. Să-mi permiteți să declar deci, că motivarea ce se face cu privire la aceasta în proiect nu e bună, căci nu se poate stabili minimul de leafă după chiria locuinții.

Dupăce arată că în orașe învățătorii au la îndemână școli pentru copiii lor, iar cei de pe sate au în privința asta multă cheltuială, urmează:

Afară de asta mai este și alt motiv important politic, care mă îndeamnă să ridic obiecțiuni. Este adică primit în principiu ca învățătorii să poată fi permutați din oficiu. Astfel se poate întâmpla foarte ușor, ca permutarea aceasta atunci când există diferență de plată, sa fie adevărata lovitură pentru respectivul.

Când se permută cineva din oficiu, care e primul principiu directiv? Acela, ca respectivul să nu fie expus la neajunsuri materiale sau de altă categorie. Iar dacă păstrăm această dispoziție și permutăm pe învățătorul dintr'o stațiune cu leafă mai mare, în alta mai mică, numai din interese oficioase, atunci el ar fi expus la mari neajunsuri.

Pe lângă aceste chestii luate în cadru general, am o observație esențială relativ la partea a patra. Nu pot primi ca bună, dispoziția ca învățătorii permutați, sau numiți la diferite școli profesionale să ajungă în situație mai rea ca aceia, cari dela început au funcționat la acele institute.

Cum stă chestia după acest proiect de lege? Așa, că d. e. dacă ministru a numit pe cineva la anul 1900 dela o școală confesională la o școală de stat, atunci salarizarea aceluia asigurată de lege se socotește dela anul 1900, pe când învățătorul luat în serviciu de stat împreună cu școala se socoteste salarisarea dela intrarea în vigoare a legii din anul 1893, și astfel în cazul prim învățătorul e într'o situație mai puțin favorabilă.

E o instituție importantă a legii § 9 și poate avea efect salutar întrucât privește numirea directorilor. Adecă în § 9 stă, că cineva poate fi numit director, fără să fie director-conducător, și așa poate funcționa în aceeași stațiune. Dar aceasta poate conduce la cele mai mari abuzuri politice și adică pentru aceea, fiindcă guvernul va găsi în totdeauna mijloc, ca pe aceea, cari au făcut servicii politice, să-i provadă cu lefuri de directori, iar pe cei cari și-au împlinit datoria cu cinste dar n'au făcut servicii politice, să-i delature.

În privința structurii § 12 și 13 al proiectului de lege e defectuos. § 12 spune că dreptul stabilit pentru ridicarea lefei învățătorilor dela școala elementară, populară, de stat în al 2-lea § al legii, se poate mărgini numai cu hotărârea procesului disciplinar ridicat la valoare.

În butul acestuia, § 13 stabilește, că dacă unul dintre învățătorii e transferat dintr'o clasă de salarizare în alta și dintr'o stațiune în alta, va beneficia de gradul înaintării, numai dupăce va ajunge scala de plată, pe care o avușese în stațiunea de mai înainte.

Ce e urmarea acestora? Să zicem că un învățător care funcționează în Cluj va fi numit la un sat. Acel învățător avea în Cluj leafa de 2000 coroane, și fiind transferat la sat, nu se mai împărtașește de ridicarea lefei, până când nu va ajunge la cele 2000 de coroane pe cari — să zicem — le avea de 5—6 ani. Aceasta e o redactare atât de defectuoasă a proiectului, care dacă va deveni lege — poate da ocazii la abuzuri grave și păgubitoare.

Onorată cameră! După cum am zis, partea primă în general luată ca idee, în întregul ei, am fi dispuși s'o primim. Ba mă duc și mai departe, recunosc și aceea, că acest proiect de lege, după situația actuală a finanelor, și dacă nu mulțumește de ajuns dorințele îndreptățite, dar totuși se apropie de ele. Și să fiți convinși, că dacă guvernul în misiunea lui provizorie, s'ar fi ocupat exclusiv de chestia ridicării salarelor învățătorilor, desigur nu ne-ar fi găsit ca potrivnicii acestui proiect de lege.

Și dacă suntem în potriva acestui proiect de lege, o facem numai fiindcă în celelalte dispoziții vedem asemenea gravamine și manifestări de o importanță politică cu un cerc larg, contra

căreia trebuie să ne împotrivim cu energie și fără iritare.

Noi am fi dorit dela acest guvern, care ne-a asigurat de misiunea lui provizorie, am fi așteptat, să discute numai astfel de chestii, cari să nu provoace divergență de păreri între cetățeni, și am fi așteptat, să aducă asemenea legi, cari să îndemne poporul pe toate terenele la concordie și înțelegere. Dar guvernul să nu folosească timpul, pe care noi ca opoziție — aceasta o zic fără să mă laud — l-am lăsat pentru acțiune, să nu-l folosească ca să facă legi jignitoare pentru noi.

On. Cameră! Să nu credeți că noi am avea o pasiune și dispoziție deosebită, ca să împlinim această misiune grea. Nu vă 'nchipuiți că ne face mare plăcere să putem sta în luptă față cu D-voastră și să ne espunem la primejdie, să ne acuzați că noi am voi să despoiem de pâinea de toate zilele pe învățători, această pătură importantă a societății.

Noi n'am voit-o aceasta, și nu cu plăcere am luat asupra noastră această luptă, dar am fost siliți s'o facem aceasta, fiindcă în mai multe părți ale proiectului de lege, ați făcut asemenea dispoziții, cari ne atacă în interesul nostru de existență, și mai întâi de toate ați stabilit asemenea precedente, pe cari dacă le-am lăsa nediscutate, nu ne-am împlini datoria.

Onorată Cameră! A doua parte se ocupă cu transgresiunile disciplinare ale învățătorilor, cu disciplinarea și cu tutoratele.

Transgresiunile disciplinare sunt stabilite în așa chip, încât deschid terenul cel mai larg, ca unii învățători să fie expuși la adevărate șicane. Această șicană va găsi un teren sigur, în expunerea excepționabilă din punct de vedere doctrinar și de codificație, în care ni-se prezintă acest proiect de lege. Căci înainte de toate stabilește transgresiune disciplinabilă și »faptele contrare statului«. Legea și stabilește ce sunt acele fapte contrare statului zicând: »au să se considere de asemenea fapte cu deosebire toate faptele, cari sunt contra constituției statului ungar, contra caracterului, contra unității naționale și a atârării etc.«

Mai întâiu de toate, onorată Cameră, a stabili o transgresiune din punct de vedere de codificație așa că dacă ea există, nu se spune în ce chip trebuie să se manifeste: (e o imposibilitate juridică). Dar abstragând dela aceasta, acele lucruri, cari sunt stabilite că se pot comite contra lor fapte luate ca transgresiune disciplinară, sunt înșirate așa, încât ori-cine și-le poate explica după plăcere. Nu voesc să discut mai pe larg această chestie, voi avea ocazie pentru aceasta mai târziu, voi analiza numai o expresie și aceasta e următoarea: »îndreptată contra constituției statului«.

On. Cameră! Ce numim noi constituție? Acel mod, care după legi positive e dat, ca cetățeanul să-și manifeste sau nu voința în privința vieții de stat. În sensul acesta fiecare țară are constituție, fără considerație dacă e parlamentar sau nu, dacă e stat absolut sau luat în înțeles mai strâns stat constituțional.

Acum însă fiecare cetățean are dreptul să lupte contra constituției în vigoare, într-cât prima tesă fundamentală a drepturilor politice, a libertății cetățenilor, e că fiecare cetățean are dreptul să judece dacă constituția statului e bună sau nu; are dreptul să se folosească de toate mijloacele politice cu scopul, să schimbe constituția, care după convingerea lui nu e corespunzătoare. (Adevărat! Așa e! în centru).

Privind chestia din acest punct de vedere On. Cameră și On. ministru, care a înaintat acest proiect de lege, fără 'ndoială luptă contra actualii constituției de stat maghiar și fiecare învățător, care stă pe punctul de vedere al partidului lui politic, pe baza acestui paragraf, comite o transgresiune disciplinară.

Fără 'ndoială, onorată cameră, în Ungaria constituția actuală a 'ntemeiat uniunea reală pe baza legilor din 1867, iar partidul independentist stă pe baza uniunii personale, sau: voiește să schimbe constituția Ungariei.

Eu vă mărturisesc sincer, că 'mi țin dreptul meu de cetățean și politic, să nisuesc într'acolo, ca să schimb constituția acestei țări în așa sens, ca să asigur cetățenilor o dezvoltare politică perfectă și egală. Aceasta e părerea mea. După părerile celor din 1867, constituția actuală a Ungariei corespunde scopului să îndeplinească misiunile de stat. După părerea partidului independen-

tist, nu corespunde. După părerea D-voastre constituția actuală nu e bună dintr'un punct de vedere, după părerea mea asemenea nu e bună, dar din alt punct de vedere. Și cea-ce partidul independent n'a neglijat nici odată să declare, că va lupta din toate puterile pentru schimbarea constituției actuale a țerei, tocmai așa nici eu nu pot negliga de a declara, că voi lupta cu toate puterile mele, cu toată ambițiunea mea politică, cu talentele mele, cu tot sufletul meu ca să se schimbe constituția actuală a țerei în așa direcție, ca prin ea să se asigure dezvoltare liberă tuturor popoarelor. (Aprobări în centru).

Acestea le-am spus în treacă onor. Cameră, pentru ca să arăt că dispoziția acestui paragraf e așa, că nu numai învățătorii partidului meu ci și aceia ai partidului dlui ministru, ori când pot ajunge în cercetare disciplinară pe baza unei declarații, care nu corespunde cu părerile coaliției.

Dar aici e »caracterul național«: cine se luptă contra caracterului acestui stat, poate fi disciplinat. Aceasta nu se poate primi nici decum, căci acesta poate fi izvorul celor mai mari persecuții. Cui am încrede să judece cari fapte sunt contra caracterului național?

Dumneavoastră aici în parlament nutriți o sută de păreri în privința caracterului național.

Pe când dl ministru de instrucție dă expresie convingerei, că în această țară fiecare om, fiecare popor se poate dezvolta liber în privința culturală și limbistică, tot atunci din întreruperile de azi putem ajunge la convingerea, că dvoastră nu vojiți ca fiecare națiune să-și dezvolte cultura și limba. Ce înseamnă caracterul național? După dvoastră caracterul național înseamnă, că în țară să existe un popor cu o singură limbă. Iar dacă dvoastră veți lua sub cercetare disciplinară pe fiecare învățător și om care luptă și se va lupta contra tendinții ca în țară toți oamenii să vorbească numai o limbă, atunci dvoastră veți putea lua sub cercetare disciplinară pe fiecare învățător naționalist. (Contraziceri).

Ugron Gábor: Nu dorește nimeni numai o limbă, ci numai să se înțeleagă unul cu altul.

Iuliu Maniu: On. Cameră! Un alt motiv pentru care nu pot primi acest paragraf și îl gădesc defectuos ca redactare — căci nu cuvintelor atribui însemnătate — e următoarea:

Să-mi fie permis să dau dreptate colegului meu Alexandru Vajda, față de imputarea carea purta aparența unei informații bine stabilite, că prietenul meu, n'a fost în clar cu ceea-ce a vorbit când a luat cuvântul. Aname prietenul meu Vajda a zis, că în legea aceasta se asigură, ca învățătorii să nu poată agita împotriva confesiunilor, dar nu e stabilit că învățătorii să nu insulte naționalitatea elevilor.

Aceasta a afirmat-o Vajda și la asta a replicat dl ministru și domnii din jurul lui, susținând că n'a studiat proiectul de lege pentru că aceasta se află în proiect.

Dați-mi voie, aceasta nu e cuprinsă în proiectul de lege, pentru că acest proiect zice, că formează un declin moral, dacă învățătorul atacă religia elevului, pe când din contră insulta față de mine și de prietenul meu Alexandru Vajda, constă în faptul, că este știut, că străduința învățătorului în școală tinde, ca singuraticii elevi la vârsta lor fragedă să fie prevăzători față de colegii lor de școală, deoarece ei știu, că vârsta aceasta fragedă, e cea mai potrivită pentru a putea crește instrenarea și a aprinde flacăra urei în sufletele lor tinere.

În acest aliniat se poate adaugă și aceea, că se consideră de delict moral și cazul, când învățătorul insultă religia și naționalitatea unuia dintre elevii săi.

On. Cameră! În alcătuirea legislativă veche a Dvoastră se gădesc dispoziții, cari tind pentru nimicirea urei între naționalități. Dar n'ați făcut nimica pentru a pune acest lucru în practică. Și dacă se gădesc indicii contrare pe singuraticile terene ale vieții de stat, la aceasta nu noi suntem de vină, ci Dvoastră, cari nici-odată n'ați căutat, ca să ne încălziți în iubirea noastră față de Dvoastră (Zgomot).

Președintele (sună): Liniște dlor!

Iuliu Maniu: Timpul a înaintat foarte mult și așa veți foarte multe să vă mai spun, sunt deci silit să vă spun foarte pe scurt, aceea ce e absolut necesar să o știți.

Incât privește procedura disciplinară, acest proiect prezintă o mulțime de lacune. Dvoastră când erați în opoziție, totdeauna vă plângeați că forța solgăbirăilor și fișpanilor vegetează, că li-s'a dat un cerc și o putere de acțiune, care tinde exclusiv în a roade drepturile poporului și a împiedeca dezvoltarea lui. Și iată, că în acest proiect de lege, tocmai această tendință iese în relief din partea Dvoastră. Pe solgăbirău îl denuumiți ca autoritate disciplinară și fișpanului îi deschideți un astfel de teren de activitate — ceea-ce e foarte important — că până acum acest lucru n'are precedent.

Eu din principiu sunt împotriva dispozițiilor ce le-ați luat, de a înzestră autoritățile administrative cu puteri prea mari, cari taie în libertatea cetățenilor.

A doua greșală a proiectului de lege este dispoziția relativă la procedura disciplinară — care e de asemenea foarte importantă — și anume, că odată ce procedura disciplinară se va aplica, învățătorul respectiv se poate destitui și în unele cazuri, va fi chiar destituit. Aceasta e cea mai reacționară dispoziție posibilă, care poate fi încadrată într-o lege.

Căci ce înseamnă aceea, ca odată cu începearea instrucției disciplinare, învățătorul să fie suspendat. Aceea, că acela ce e chemat să facă investigația disciplinară, poate să procedeze în bună voie cu mo libertatea învățătorului respectiv. Este îndeajuns, că unul dintre învățători să nu satisfacă una dintre cerințele Dvoastră politice, cu care-l veți încărca, pentru ca el să-și piardă oficiul.

Incât privește scaunul școlastic, aci observ o dispoziție juridică, care crează un precedent cât se poate de trist — și pe acest fapt încă pun mare pond — care de sigur că e în opoziție cu legile fundamentale ale țării și care ne pune în lumină situația noastră excepțională.

În aliniatul respectiv al legii se zice, că în scaunul școlastic poate fi numai acela membru, care știe scrie și ceti ungurește.

Acesta nu e primul caz, că o lege cuprinde o astfel de dispoziție, ca să ne jeneză în dezvoltarea noastră.

Cea dintâiu lege de felul acesta este aceea, care tratează despre formarea curților cu juri, unde poate fi jurat numai în acela, care știe scrie și ceti ungurește. (Aprobări în stânga). Aceasta e cea mai mare nedreptate posibilă.

Și pentru a vă documenta, că nu numai eu, ci ori-ce om cu judecată și bărbați mari de stat ai Ungariei susțin, că acest fapt constituie o mare nedreptate, vă voi citi o scurtă apreciere referitoare la acest pasagiu din lege a lui Deák Ferencz.

Deák Ferencz a zis, cu ocazia desbaterei legii naționaliste, următoarele, voi citi pe scurt și numai ceea-ce ne interesează: (citește). Dacă voesc să introduc în Ungaria instițuția curții cu jurați, procedura verbală, va fi de o necesitate inexorabilă ca pertractările să se ție, nu numai în limba maghiară, ci și înaltă limbă.

Prin urmare Deák Ferencz n'a vorbit acest lucru din naivitate, ci din bogatele lui experiențe de om de stat a cerut că la instițuția curții cu juri, procedura verbală pretinde contractul nemijlocit, iar prima condiție a contractului nemijlocit este desbaterea să se facă în limba, pe care o vorbește respectivul.

Fără îndoială deci, că s'a comis o eroare juridică, când s'a exclus din legea referitoare la dispozițiile curții cu juri și intervenția acelor ce nu știu ungurește și s'a atacat principiul de drept al omului.

Și acum, când aceea lege s'a adus fără ca partidul nostru național-român să fie reprezentat în Dietă, acum când vin cu un nou proiect de lege din care se esclude validitatea drepturilor și celorlora cari nu știu ungurește, e datorită noastră morală de a ne apăra împotriva tendinței de eliminare dela drepturile, cari le au deopotrivă și acei ce știu cât și acei ce nu știu ungurește. (Aprobări pe băncile naționalităților).

Asifel de dispoziții sunt potrivite, să îndreptățiască părerea noastră de decenii, că noi maghiarii trăim sub alte regulamente și că suntem rău tratați din partea Dvoastră.

Inzadar căutați a vă apăra prin aceea, că noi dorim o situație privilegiată, căci toată lumea vede, și noi o simțim, că situația privilegiată e a Dv. și cu aceste privilegii ne strângeți pe noi și pro-

cedați cu noi cu totul într'alt mod, căci aceste privilegii vă privesc numai pe Dvoastră, pentru că legile sunt făcute de Dvoastră. (Adevărat! așa e pe băncile naționalităților).

Din cauza înaintării timpului, on. Cameră, nu mai pot aduce și alte motive în desbatere, pe cari le-aș fi simțit necesare. Imi încheiu vorbirea cu părerea de rău, de a nu fi putut în deajuns să vă opun toate câte le gădesc necesare.

Bizony Ákos: O să ai ocazie la desbateri! (Sgomot).

Președintele: (sună) Liniște dlor!

Iuliu Maniu: Dar și la acest proiect ca și la ori-ce proiect viitor atâta vreme câtă voi avea fericirea să fiu membru al acestei camere e de datorita mea să spun, că astfel de legi, cari nu sunt alcătuite prin consimțământul de drept al totalității poporului și nu apasă convingerea de drept a acestei totalități, aceste legi nu au puterea de drept, care trebuie să o cerem dela ele. (Vii aprobări la naționaliști). Cu astfel de legi, cu cari intenționați a ne ataca nu ne puteți înlătura după terenul, ce ni-se compete, pentru că și noi susținem ceea-ce a zis marele ministru de culte baronul Iosif Eötvös, că pe popoarele cu dragoste de libertate le poți supune dar nu le poți nimici. (Aprobări la naționaliști). Și când văd, că o astfel de lege să opune legilor fundamentale ale țării, mă văd chemat în numele tovarășilor mei proprii, cât și a tovarășilor de principiu, să impun un proiect de rezoluție, prin care să atragem atenția ministrului de culte și instrucție publică asupra neglijării, ce să face legilor fundamentale ale țării.

Proiectul de lege nu-l primesc ci, cer primirea următorului proiect de rezoluție: (citește) Camera cere ministrului de culte și instrucție publică ca în baza articolului XXXVII. din 1858 al. 58 și 80 și XLIV. din 1868 al. 17 să se dea fiecărui elev posibilitatea de a să instrui în limba lui maternă. (Vii aprobări pe băncile naționalităților).

Urmările pactului.

— Raport telefonic din Camera ungară. —

Budapesta, 14 Martie.

Concesia de ieri »nemzetiségi vivmány« ar zice »Az Ujság« — este mai mult decât atât, este chiar pact. Cel puțin așa vorbesc, cu amărăciune »guvernamentali« adunați, în număr neînsemnat după vestea că naționaliștii s'au dat — învinși (?). Alții iarăși încearcă să bagatelizeze incidentul de ieri — ridicându-i importanța tocmai prin asta. Prind vestea, că mijlocitorul adevărat al pactului a fost diplomaticul președinte J. Justh.

Sala de ședință e fără animație. Deputații nostri încearcă în mai multe rânduri cu amandamente bune. Nu primesc însă aderența ministrului, și prin urmare cad la vot.

Vieața — ca totdeauna când se tratează înlăuntru de chestii serioase și importante — se concentrează pe culoare, cari au o podoabă nouă: judecata prin care se anulează mandatul din Lugoș, atârnată în colțul fiecărei table de anunțuri.

Ședința se deschide la orele 10 și 17 m.

Președinte Justh Gyula,

Deputați naționaliști T. Mihali, V. Goldis, Al. Vajda, I. Maniu, V. Damian, M. Polyt, Mrksici.

La ordinea zilei urmarea discuției pe tema proiectului cu privire la școlile de stat. Iau cuvântul de încheiere dl. Mihali (care-și retrage proiectul de rezoluție, rezervându-și dreptul a-l prezenta la celalalt proiect), Al. Vajda (asemenea), A. Vlad (absent) și I. Maniu (renunță). Raportul Bedőházy își repetă frazele dela început, despre datorința naționalităților de a învăța limba maghiară.

Apponyi A. Răspunde la proiectele de rezoluție prezentate de naționalități și cere să se treacă peste ele la ordinea zilei. În ce privește pe cel prezentat de Vlad, el ministrul, pregătește de mult un proiect de lege pentru înființarea de școli agronomice populare, deci, roagă Camera,

să aștepte acesta. Guvernului trebuie lăsată inițiativa.

Pus la vot, proiectul se primește neschimbat, en bloc. Urmează discuția pe articole.

La articolul 1. I. Maniu propune, ca cuvântul împiegat referitor la învățători să se înlocuiască cu: funcționar. După o scurtă observație a ministrului Apponyi, proiectul se primește neschimbat. Tot așa pățesc Váradı I. Goldiș V. Vaida Al. I. Maniu...

Soarte mai bune au amendamentele propuse de Holossy A. Bizony A. ... desigur fiind-că aderează la ele și ministerul de instrucție publică, care ține să spună cuvântul său aprobator sau respingător după fiecare amendament. În chipul acesta se petrece ședința până la ridicarea ei, la orele 2, primindu-se proiectul...

A făcut apoi deputatul Maniu un amendament la § 14, cerând ca afacerile disciplinare ale învățătorilor să se ție de judecătoria administrativă, iar nu de protopretori. A fost respins.

Ședința s'a ridicat la ora 2 1/4.

Apărarea națională.

Glasul poetului pătimirii noastre.

Protestul din Arad.

Adunări noi.

Armistițiul de ieri legat între deputații naționali și guvern n'a modificat întru nimic situația. Criminalul proiect a fost luat dela ordinea de zi, pentru a fi adus din nou după Paștile apusene. Atâta tot. Prin urmare materia explosivă nu numai că nu e delăturată, ci dimpotrivă ea a primit un nou aliment prin anunțarea din nou a atentatului. Declarațiile lui Apponyi n'au putut decât îndârji și mai mult opinia publică românească.

Pe ziua de azi avem plăcerea să înregistrăm mai multe fapte înălțătoare. Și din amestecul de fapte răsună tânguitor o voce, o voce de poet. Ea vine dela cântărețul pătimirilor noastre și ne pătrunde adânc în suflet:

»Mă poartă gândul la satele noastre.

Mă gândesc la aceea căsuță cu umerii gârbovi, cu acoperișul slăbănogit, cu grinzele mâncate de cari. Printre ferestrele înguste se prelinge o rază de soare și cade pe chipul tras al unui tinăr, care spune din carte celor șaptezeci de copii. Cât de jalnică și cât de frumoasă e povestea acestui tinăr cu fața ostenită! Cuvântul lui de dascăl sărac și năcăjit dă minților plâpânde botezul înțelepciunii. Când îl vom perde pe el, atunci am îngropat credința noastră de mai bine. Atunci nu mai este duh între păreții îmbătrâniți ai acelei căsuțe. A mai rămas o hurubă bună de foc.

Atunci nu mai sămănăm sămânță și nu mai putem aștepta seceriș.

Atunci ne-a biruit războiul.

Intre evenimentele de azi, se impune protestul sinodului protopopesc din Arad, prin tonul său demn și bărbătesc.

Prânzul lui Justh.

Joi la orele 3 d. a., președintele dietei a dat un prânz mare, la care erau invitați o mulțime de deputați. Intre ei și deputații naționaliști Vasile Goldiș, dr. Al. Vaida și dr. Iuliu Maniu. Toți trei au fost așezați la un loc de frunte, Maniu chiar la dreapta președintelui dietei.

De pe câmpie.

Ni-se scrie:

Incep a se trezi și în părțile noastre de pe câmpie, și că în zilele proxime vor expedă o convocare la o adunare de popor pentru a protesta împotriva faptei mărsave a lui Apponyi. Adunarea se va ține în Ludoș.

Deputatul cercului Ludoș, dr. Éber Antal în 15 Martie vrea să-și țină darea de seamă în Ludoș. Se zvonește că înșiși alegătorii săi kosuthiști, vreau să-l fluere — să-l huiduiască, fiind nemulțumiți de politica ce urmează el și partidul din care face parte.

Conferența clubului naționalist.

Clubul deputaților naționali a ținut ieri după-ameazi o conferență în care a luat hotărâri cu privire la activitatea sa viitoare.

Vacanța de Paști se va da probabil Sâmbăta viitoare.

Prelați gr.-cat. în Pesta.

Azi dimineată a sosit în capitală episcopii gr.-cat. Demetriu Radu și Vasile Hossu, luând parte la conferența prelaților catolici ce s'a ținut între orele 10 și 1 sub conducerea primatului.

În aceasta ședință s'au discutat chestii de instrucție. Poimâne vor continua ședințele. Mitropolitul Mihali și episcopul Szabó și-au scuzat absența.

Alegerea din cercul Bazin.

S'a fixat pe 19 Martie. Dacă nu se vor face ticăloșii ca la Bocșa, candidatul naționalist slovac va învinge.

Studentii maghiari.

Studentii universitari maghiari vor ține Sâmbăta după-ameazi la ora 6 o mare ședință publică, în care vor discuta chestia transacției economice și ținuta deputaților naționaliști față de proiectul lui Apponyi.

Să-i vedem cel puțin și pe aceștia!

Adunare poporală în Sibiiu.

»Telegraful Român« anunță că și în Sibiiu se va ține o mare adunare de protestare în contra legii lui Apponyi. Preparatele sunt puse la cale.

Protestul sinodului protopopesc din Arad.

Sinodul protopresbiterial a tractului Arad a ținut ieri ședința ordinară, la care s'au prezentat — în mod neobicinuit — aproape toți membrii sinodali. În legătură cu deliberarea afacerilor școlare din tract, relativ la proiectul de lege pentru salarizarea învățătorilor confesionali, Sinodul a luat unanimă hotărâre prin care exprimă deplină încredere Prea Sfinților nostri Arhieri și aderează la pașii făcuți de P. S. S. Lor pentru apărarea școalelor și autonomiei bisericesti. Roagă pe P. S. S. Lor să persevereze în apărarea drepturilor la toate locurile competente până chiar și la treptele Tronului cerând scut. Sinodul din partea sa în contra dispozițiilor din acest proiect, care ne ataca drepturile înscrise în legi și mai presus de acestea chiar drepturile firești — de asemenea ridică protest înaintea parlamentului, cerându-i să aducă legi după trebuințele popoarelor din patrie spre întărirea și ridicarea bisericii și a școalelor noastre și nu împotriva lor.

NOUȚĂȚI.

A R A D, 15 Martie 1907

— Conferența lui Kristóffy în Viena. Fostul ministru de interne, care-și pusese în program realizarea sufragiului universal, a ținut joi o conferență despre acest obiect în restaurantul Riedhof din Viena.

Erau de față publiciști, literați, profesori și bār-

bați politici, cari l'au aplaudat. Ziarele coaliției îl injură însă cu atât mai tare.

Intre altele a spus că dacă guvernul va umbla cu viclenia și nu va face legea sufragiului universal, va fi rău în țară.

— Logodnă. Anunțăm cu plăcere logodna dragălașei dsoare Eugenia Laza din Cherechiu cu dl Aurel Savu subnotar.

Felicitările noastre!

† Petru Călcunariu. Ni-se trimite următorul anunț funebrel.

Subscriși cu inima frântă de durere aducem la cunoștința tuturor cunoscuților, că mult iubitul nostru soț, frate, cumnat și unchiu Petru Călcunariu, avocat, după scurte suferințe a răposat în Domnul în 11 Martie 1907 n. seara la 11 ore în etate de 59 ani. Rămășițele pământești ale scumpului defunct se vor așeza spre vecinică odihnă în 13 Martie 1907 la 4 ore p. m. în cimiterul sf. biserici gr.-or. din loc. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Orșova, în 12 Martie 1907. Anetta Călcunariu n. de Görög, soție; Floarea Cismaș, soră.

— Biruința românească din Șimand. Se știe că domniile dela putere de mult se trudesă să slăbească puternica și frunțașă comună Șimand.

Pentru a-și ajunge scopul mai ușor au esoperat chiar despărțirea Șimandelor sperând, că rupându-le în două, vor isbuti să pună ghiarele pe E-Simand și să-l maghiarizeze crezându-se de tot tari în comuna aceasta.

Au făcut însă socoata fără birtaș, căci bravii Șimandani au dat dovadă despre o însufățire de care numai în Șimand poți să găsești.

Urbán Iván, fostul fișpan, Török Géza și alții de pânura lor ruptu-s'au de luni de zile, ca să poată alege numai unguri în comitetul comunal. Ieri în 13 Martie s'a ținut alegerea comitetului. Domniile aduceau pe nemții din Sânt-Anna, cari au drept de vot la Șimand ziulica întregă cu trenuri separate, căruțele domeniilor din loc toată ziua mergeau și veneau par'că era alegere de abligați.

Nici românii însă n'au stat cu mâinile în sin ci sub conducerea Veneratului părinte Augustin Beleş și a bravului tiner Cornel Grozda au dat o luptă crâncenă cum nu s'a mai auzit la alegeri comunale.

Sfârșitul a fost că din 380 voturi, lista românească a intrunit 236, iar lista domniilor a rămas cu 144. Pe lângă toate forțările domeniilor, a învins întreaga listă română cu o majoritate de 92 voturi.

S'au ales membrii în comitet Ioan Brădean, Petru Anghel, Pascu Tătar, Vasile Anghel, Ioan Mornăilă și alții bravi și frunțași bărbați cari deja în repetite rânduri au dat dovadă despre simțul lor național.

— O întimpinare. Din Beiuș primim următoarele:

Preastimate Dle Redactor: Cu multă mâhnire sufletească am cetit în raportul, ce s'a făcut despre balul casinei române din Beiuș în prețuita foaie, ce redigați, cumcă și eu aș fi dansat »csárdás«. Nu știu și nici nu vreau să știu cine v'a raportat, Vă rog însă a-l reflecta, ca de altă dată să nu vă refereze neadevăruri și să nu facă personalități cu oameni cinstiți, înaintați în etate — precum sunt și eu, pentru-că Vă declar: eu n'am dansat »csárdás«, ci numai un Cuadril și o parte din Ardeleană.

Atâta în interesul adevărului și pentru orientarea On. Redacțiunii. Cu deplină onoare: Traian I. Farkas, prof. gimn.

Am publicat cu plăcere desmintirea — privitoare la persoana dlui profesor Farkas. Durere, acuza principală: că s'a dansat »csárdás« la bal românesc în Beiuș, unde ungurimea în așa chip dușmănos a tratat pe naționaliști, — rămâne în picioare!

Pământ de vânzare.

În hotarul comunei Jánosda (com. Bihor) e de vândut 330 jugere de pământ cu edificii cu tot. Cine voește se cumpere să se adreseze la mine.

Salonta, la 27 Febr. 1907.

Dr. GEORGE ROCSIN,
advocat.

Concurs.

La »ZLAGNEANA« institut de credit și economii în Zlagna (Zalatna, Alsófehér-megye), în mod provisoriu află aplicare

un contabil

pe lângă un salariu anual de 1500 (una mii-cinci-sute) coroane și tantiema statutară.

Se recere să fie absolvent a școalelor comerciale și independent să știe conduce contabilitatea institutului, se poșeadă cel puțin limba română și maghiară.

După ce va fi ales în mod definitiv, succesive conform nisuiștelor și purtării sale i se va mări salariul.

Petenții au a se adresa: **Direcțiunii institutului »Zlagneana«** până la 30 Martie 1907 st. n. având a-și alătura la petiție toate documentele necesarii pentru calificare, praxă și purtare morală.

Direcțiunea.

Anunț.

Am lipsă de un învățecel, care să aibă cel puțin etatea de 14 ani, să fie de naștere român și să știe vorbi, celi și scrie românește și ungurește.

Vasilie Clorogariu,
comerciant,

Román-Péská.

Iun. Hepp Gyula

— LIPPA. —

Recomandă asortimentul lui de **diferite pieluri**, anume opinci recunoscute de locuitorii români din ținuturi veche.

— FIRMA FONDATĂ LA ANUL 1860. —

Oltoi de vie

Cine dorește se aibă altoi bune și la fel, pentru vin și struguri de masă, să se adreseze subscrișului care pregătește pe terenul propriu altoi de vie — la comandă — pe lângă prețuri moderate,

Petru Vancu, învăț.
Magyarád.

Se caută un blănar,

(Kürschner)

ca conducător a unei căciulării.

Aplecarea e anuală, sigură existență. Oferitele cu pretensiunile reflectantului au să se trimită sub „blănari“ la redacțiunea acestei foi.

Numai reflectanți serioși se iau în considerare.

**Vite
nobilitate**

ca în anii
trecuți, așa
și acum
au fost

Prima pepinerie cu vite nobilitate
de pe Târnave

Proprietar FR. GASPARI, Mediaș 19 Ardeal

Singară în toată Ungaria, care au liferat mușteriiilor vite nobilitate sănătoase, diferite sorturi nobilitate. Și în viitor numai exclusiv la această școală de viticultură se capătă cele mai bune vite de diferite sorturi nobilitate pentru Vin, Vin-Dessert și Extra sorturi de vin de masă. Proprietarii de vii au avut rezultate minunate cu sădirea de astfel de vite.

La cerere se trimite catalog ilustrat, franco și gratis. cu multe scrisori de mulțumire și recunoștință.

IN AMERICA DE NORD
la Waynesboro Pa.

se află
The Geiser

Manufacturing Co.

a care se află de vânzare mașinile cele mai bune și mai noi, inventate numai de doi ani încoace.

MAȘINI DE TREIERAT, bucate cu elevator, suie paiele sus pe jireadă (sau cozol). **LOCOMOTIVE** care se trag de sine singure și trage și treierătorii după ele.

LOCOMOTIVĂ și **PLUGURI**, plug cu 6 fere, plug cu 8 fere și cu 12 feră; puterea locomotivei dela 18 până la 40 de cai. Și este locomotivă purtătoare cu numele »PERLESS«, cu putere dela 6 până la 30 de cai.

Tot aceasta societate caută un neguțător de mașini la care pot să-i deie în vânzare, arătând prețurile și săi arate un nou chip de a câștiga bani prin mașinile din America Ori care neguțător poate să probeze numai un an și va afla că mașinile Americane snt cele mai bune.

APEL

și invitare la abonament!

Prin comunicatul acesta, am onoare a apela, la inimile tuturor românilor — de pretutindenea; — rugându-i se grăbească a abona la subscrișul — opul aranjat de mine, și tipărit primadată cu concesiunea Ven. Consist. Diecezan din Caransebeș de sub Nr. 3423 ex. 1905, carele poartă numele de „Cantorul Bisericesc“.

„Cantorul Bisericesc“ e o adevărată raritate la noi românii, atât ca execuție tehnică, cât și ca cuprins bogat și aranjare practică, e „unicum“.

Pentruca abonenții vechi și noi, se fie în clar cu construcția „Cantorului Bisericesc“ o spun aici: opul acesta bisericesc nu e compus pe note, ca bunăoară cartea dlui A. Lipovan, din Sân-Miclăușul-mare, ci e o carte bisericească, care cuprinde toate cântările bisericești împreună cu tipicul tuturor sărbătorilor.

„Cantorul Bisericesc“ e tipărit cu litere latine, pe donă coloare, tipar roșu și negru, în mărime de 18×25 cmtr., — conținând aproape 40—50 coale de tipar pe hârtie durabilă.

Cuprinsul lui e următorul: Vecernia, Utrenia și Liturgia pe 8 glasuri, la utrenie sunt adauși psalmii cei aleși cu pripelele sfinților și sărbătorilor, cari se cântă după: „Laudăți numele Domnului“; iar la liturgie sunt adause: cântarea a III-a și a IV-a din canoanele sfinților, cari se cântă la fericiri, dela: Fericiri veți fi... apoi podobiele glasurilor și cântări velesitoare; apoi urmează: rânduiala vecernei, utreniei și liturgiei, următoarelor sărbători: 1. Nașt. Năc. de Dzeu, 2. Înălț. Sfintei Cruci, 3. Santa Parascheva, 4. Santul Dimitrie, 5. Sântii Arhangeli, 6. Intrarea în biserică, 7. Santul Nicolae, 8. Naștarea Dlui, 9. 26 Decembrie, 10. Santul archid. Stefan, 11. Tăierea împrejur și sântul Vasilie, 12. Dumineca Sfinților părinți, 13. Botezul Dlui, 14. Santul Ion Botezătorul, 15. Trei ierarchi, 16. Intimpinarea Dlui, 17. Bunavestire, 18. Santul m. George, 19. Sântii împăr. Constantin și Elena, 20. Nașt. lui Ion Botezătorul, 21. Sântii ap. Petru și Pavel, 22. Profetul Ilie, 23. Schimb la față, 24. Adorm. Născătoarei de Dzeu, 25. Tăierea capului sântului Ion, 26. Dumineca Floriilor, 27. Joia patimilor, 28. Vinerea patimilor, 29. Sămbăta patimilor, 30. Dumineca învierii Dlui, 31. Dumineca Tomii, 32. Înălțarea Dlui, 33. Dumineca Pog. Duhului sânt, 34. Dumineca tuturor sfinților, 35. Troparele și condacele mineului, 36. Troparele și condacele triodului și penticostarului, 37. Tipicul bisericesc pentru toate cazurile, 38. Rânduiala cunaniei, 39. Rânduiala parastasului, 40. Rânduiala înmormântării mirenilor, 41. Înmormântarea copiilor, 42. Înmormântarea în săptămâna luminată, 43. Tedeum, 44. Chemarea Duhului sfânt, 45. Adaus. Acesta cuprinde niște note espicătoare referitoare la tipicul bisericesc

„Cantorul Bisericesc“ după cum se poate vedea din cuprinsul schițat aci, întrunește în sine: mineiul, triodul, penticostarul, strajnicul, catavasierul, octoichul și molitvelnicul.

Prețul broșat pentru abonenți de esemplar 8 coroane, legat în pânză frumos ornamentat cu aur 10 cor., legătură luxoasă în piele 14 cor. — Pentru cei neabonați de fiecare esemplar 2 coroane mai mult

La finea „Cantorului Bisericesc“ se va publica conspectul tuturor persoanelor, cari au sprijinit edarea lui prin abonare, — împreuna cu esemplarele abonate.

Opul va apărea în anul curent.

Deliblat (Temesm.), la Botezul Dlui.

Cu stimă deosebită:

George Bujigan,
învățător.

S lăniță, unsoare
și tot felul de articole
de cârnățarie
pe lângă prețurile cele mai avantajoase
se poate căpăta zilnic în băcănia lui
Garay Károly
Arad, piața Roczko nr. 2.

Constantin Georgevici

croitor de haine preoțești

VERSEC strada Gődör nr. 22.

Recomandă în atențiunea binevoitoare a clerului pregătirea a lor

totfelul de haine preoțești
pe lângă prețuri favorabile
și serviciu prompt.

La comande se cere trimiterea unei odăjdii întrebuintate.

De vânzare

În Măderat — în cel mai frumos loc —
de vânzare

o vie roditoare

În mărime de 4400 stânjini (12500 butuci).

Tot acolo se află încă un loc în mărime
de 2800 stânjini — jumătate vie de roadă,
jumătate plantație nouă.

Deslușiri se pot cere la adresa:

Petru Vancu, învăț.
Magyarád.

Fondată în 1850.

Fondată în 1850.

Am onorul a recomanda onorațiilor economi

**sămânțele mele cele mai
escelente.**

Soiurile veritabile și originale premiate de napi și de fănațe.

Sămânță de Oberndorff, rotundă, galbină; roșie urieșe de Mammuth; de Ecken-dorf, dobițe de masline în formă de butelie, ideal, trifoiu maghiar vizitat de stat și liber de aranca, trifoiu roșu de Stîria.

Amestec de sămânță de iarbă pentru pajista.
Iarbă engleză, mohor, mazăre, pisat-piparcă, sămânță de cânepă.

Atrag atenția economilor și negustorilor asupra prețurilor mele moderate.

Sămânțele cele mai bune de verdețuri flori și cartofi.

Așteptând comanda onoratului public cu cea mai mare promptitudine sunt cu deosebită stimă

Dell'orto Károly

negustor de sămânțe la „Coroana verde“ („Zöld koszorú“)

Nagyvárad, Sz. László-tér.

La dorință trimit preiscurante ilustrate gratuit.
Comande din provincă le eșteptuesc prompt și punctual fără spese de împachetare.

Scăparea familiei.

Inscripțiunea de sus într'adevăr o merită

„Picăturile rusești“

ce se prepară în farmacia dlui Vasile Mijinescu din Melencze.

Sunt un mijloc nentrețut și excelent contra durerilor interne, de stomac, mistuire, materișă și vînteline.

În timpul cel mai scurt dispar durerile amintite; lucră într'un mod binefăcător contra sgorciurilor, vînturilor (colică) și diarhoie; delatură grea și neplăcerile provenite în urma stricării stomacului și din răceală; liniștește greața și face apetit; delatură respin ațuinea grea, în lipsă extremă potolește tusa și ajută la desfacerea flegmei; pusă pe puțină vată la dinții găuroși ușorează durerea.

Prețul 1 cor. 60 bani (80 cruceri).

Dacă se trimite înainte 2 cor., medicamentul se expedeză francat.

„Picăturile rusești“ veritabile se pot căpa-ta numai în farmacia d-lui Vasa Mijin, în Melencze, (comitatul Torontal).

Caut

un vinceler

care știe ungurește și care să pricepe la altoire de vie, grădinărit de poame și verdețuri, agricultură, iar soția lui la prăsirea hoarelor, la înrijirea de porci și vite. Numai aceia se pot înștiința cari sunt muncitori buni, trimițându-și documentele în copie și spunând câtă plată cer.

Danner Mihály

Szeged.

Filială în T.-Recaș.

Filială în Buziaș.

Expositură în Toracul-mic.

„TIMIȘIANA“

institut de credit și economii
societate pe acții în Timișoara.

Anul întemeierii 1885. : : : Depuneri : : Cor. 2.500.000.
Capital de fond Cor. 600.000. Fond de rezervă Cor. 200.000.

Primește depuneri spre fructificare și dă deponenților 4½%, după depuneri peste 20000 cor. cu abdicere de 90 zile 5% interese netto. Darea de venit după capitalele depuse o plătește institutul separat.

Depuneri până la 5000 cor. se pot ridica și se plătesc fără abdicere. Depuneri și ridicări se pot face pe cale postală. și se expediază franco.

Escomptează cambii cu 6%—8% interese.

Tot asemenea, acordă credite hipotecare precum și amortizaționale în modul cel mai culant.

Direcțiunea institutului.

Dacă vorești să fii frumoasă

să folosești

crema de lacrimoară a lui Vasváry

ce are efect mare și sigur.

Nu conține materie unsuroasă, o compus din alții inviolabile. Se poate folosi și ziua! Face să dispară petele, urmele de vîrsat, creșelele, arsura de soare și tot felul de morburii de piele.

Face fața albă și curată.

1 borcan de cremă lacrimoară 1 cor.
Prav de păr de lacrimă, cutia 1-20 „
Sapun de lacrimoară, bucată — 70 „

Se capătă în farmacia lui

VASVÁRY ELEMÉR

în Hódmezővásárhely.

Premiat cu medalia de aur.

MILAN PETKO-PAVLOVITS

Versecz (în casa proprie. Lângă palatul episcopal.)

Teșătorie artistică și atelier de desen pentru scopuri bisericesti și casnice. — Teșătorie de icoane sfinte și pictură cu acul.

Odăjdii, stihare, baldachine, „Gjolgj“, briuri de lăvă pentru preoți Cor. 8-60 franco.

Icoane sfinte în stil oriental prima calitate în toate mărimile.

Batiste, fețe de masă etc. cu chipuri istorice românești ca: Horea, Cloșca și Crișan, Mihai Vi-teazul, Neagoe Basarab, Bogdan Vodă, Mihai la Călugăreni cu versuri. Articole desenate și țesute, toate cu prețuri foarte reduse. Articolele acestea nu trebuie să lipsească din nici o casă românească.

Telefonul cancelariei 264. Stabilimentul de arhitectură 393.

In atenția Architecților!

Am onorul a aduce la cunoștința interesaiilor că în cancelaria mea de arhitectură se pot comanda și cumpăra

ȚIGLE (cărămizi)

de prima calitate gătite în cuptorul meu rotat nou zidit, Mai departe împletituri de frestie pentru astuparea plafon-delor în ori-și-ce fel decantitate. Primesc ori-ce fel de zidiri și planuri și le efectuesc cu prețurile cele mai moderate.

Cu stimă;

Probszt Mihály

zidar și fabricant de țigle. Arad, Str. Ferdinand Nr. 1-a.

Onor. Public!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că am în atelierul meu din

**Temesvár-Józsefváros
Bonnáz-utca Nro. 18
MARE DEPOZIT**

de mașini de cusut, biciclete și biciclete cu motor

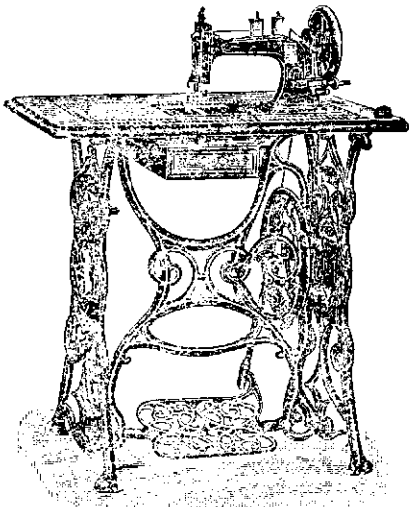
de cea mai bună calitate și cu prețurile cele mai moderate. — Mai departe atrag atențiunea on. public asupra

lucrătoarei mele,

în care se reparază de maeștrii specialiști tot felul de mașinării punctual și foarte ieftin.

Cu stim:

WALLACHY ÁRPAD, mașinist.

Pentru economii!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor.

Vacile dau prin întrebuițarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru ori-care econom a întrebuița acest prav de îngrășare, căci prin aceasta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuițarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fil.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii teamna și iarna întreaga, până la deplina dezvoltare a primăverei, suferă mai mult de mănăcărimea păduchilor, pri care mănăcărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-să ridica prețul, chiar perd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuițeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueururi. Cine voește a-și prepara rum și liqueururi foarte bune și ieftine, să întrebuițeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil.

Thea foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil., ear 1 klg. 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai de suc de zmeură de pe munte, preparat cu zăchar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor. Ochi de găină la picioare, mijloc escelent și sigur. Prețul 70 fil.

Contra mânilor și a picioarelor înghețate 80 fil.

Toate aceste se capătă la

GORNEL DEMETER, apotecar

≡ Szászváros, Piața școalei 38. ≡

Asigurări contra focului: case, bucate, mobile, vestminte, mărfuri!

Agentura principală din Arad

A BANCE. GENERALE DE A-SIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSSYLVANIA“

primesce oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Cenad, Caraș-Severn, Timș și Torontal, — și le efectuesce pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. În ramul vieții: capitale cu termen fies, rente, zestre pentru fetițe, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 50—800 cor. se plătesc la moment în ziua morții întâmplate;
2. În ramul focului: clădiri de tot felul, mobile, mărfuri, produse de câmp ș. a;
3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, recvisite ș. a prin epargere;
4. Contra grindinei: grâu, secară, orz, cucurus, ovăs, viă (vinea), planșe industriale: cânepă, in, himeț, nutrețuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturile noastre locale și cercuale mai în fiecare comună și direct prin

Agentura principală **„TRANSSYLVANIA“** în Arad

Strada Széchenyi nr. L. — Telefon nr. 309.

Asigurați contra grindinei: cucuruzul grăul, secara, ovézul și toată economia.

Ultoi de vii.

Colonia agricolă **HÁMORY** de ultoi de vie din Arad

liferează

ultoi cu rădăcină lemnoasă

soiu curat oltoit pe Riparia-Portalis, de prima calitate, ultoi de rădăcină bogată pentru vin și delicatesă în calitatea cea mai bună — și

● **în orice cantitate.** ●

Deslușiri detaiate despre prețuri poți primi bucuros

în casa de sub nrul 3 din strada Deák Ferencz. Telefon: 229.

Preții și învățătorii primesc 5% rabat din prețuri.

„Banca de Parcelare și Arendare“

societate pe acții,

IN TEMESVÁR-CETATE.

(lângă biserica episcopoească, casa lui Vimmer).

la în arândă și cumpără proprietăți mai mari, și pe aceste le dă în arândă sau vinde în părțile mai mici, proprietarilor mai mici.

Cine voiește se schimbe împrumuturile hipotecare scumpe cu altele mai ieftine, aceia să se adreseze cu încredere institutului de mai sus.

Împrumuturile hipotecare se acordă cu 4—4½ %

Asigurați: viața, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Asigurați contra furturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de preț!

AVIS

Hotel „Vulturul negru“

Proprietariu:

IGNATIE PAȘCA

21 chilii cu mobile noi dela 60 cr. în sus.

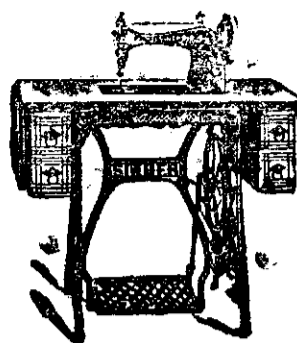
RESTAURANT.

Mâncări bune și eftine.

Papricaș de pește.

Rog spriginul onoratului public.

Tramvayul vine până la hotel.

30 fl.
Mașini de cusut.

Pe lângă responsabilitate de 5 ani o mașină nouă, familiară, veritabil

SINGER

cu armariu închis se poate căpăa numai la

SINGER A.

Budapest, VII., strada Akácza 55 și filiala din strada Sziv 42.

Dregeri a tot felul de mașini de cusut se primesc pe lângă prețurile cele mai favorabile și pentru munca mea țitoare iau răspundere

Catalog gratuit și franco.

Cel mai bogat magazin pe câmpie pentru instrumente muzicale e a lui

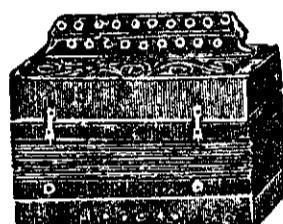
BRAUN IÁNOS

pregătitor de instrumente muzicale

SZEGED, Strada Kárász nr. 7.

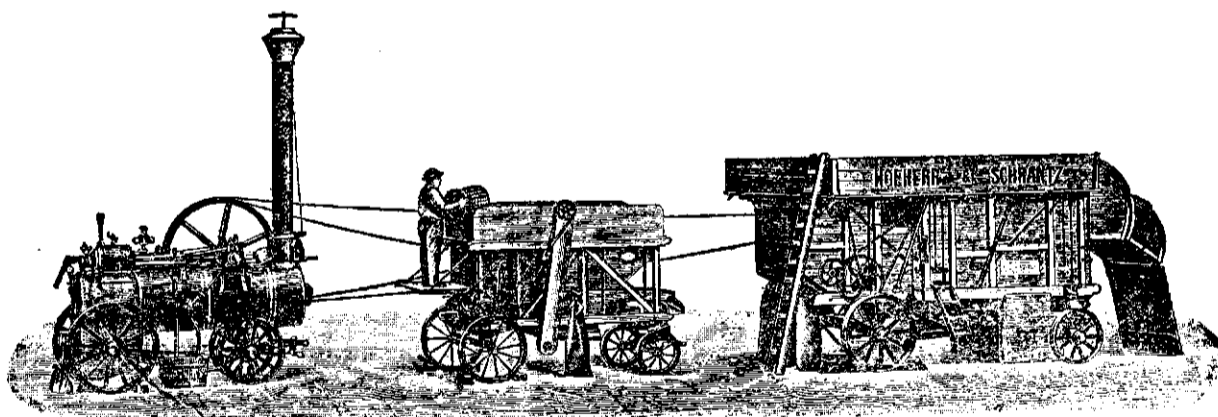

Unde se pot căpăa pe lângă prețurile cele mai moderate, cele mai bune violine, celo, gurdune, braci (violina secund) și strune și mai departe clarinete, harmonice.

Reparări se efectuează artistic și în modul cel mai grabnic posibil.

Trimitem gratuit cataloage ilustrate în limba maghiară și germană.

HOFHERR ÉS SCHRANTZ
Garnituri de triori cu aburi

cu presse late de paie și elevatoare,

Locomobile de benzin cu mașini de treierat

de ale lui HOFFER ÉS SCHRANTZ

Și tot felul de articli economici și tehnici.

Mașini de secerat și legat sistemul MC. KORMICK.

Reprezentantul general:

EDUARD KARNER

deposit de mașini, TEMESVÁR, oraș (Belváros).

Cancelarie: Strada Báthori nr. 1.

Deposit: Erőd-u. nr. 5.